

DEZVOLTAREA EDILITAR-URBANISTICĂ A ORĂȘULUI BUCUREȘTI ÎN TIMPUL REVOLUȚIEI DIN 1848 *

de FLORIAN GEORGESCU

O problemă mai puțin cercetată în istoriografia noastră a constituit-o fără îndoială, aceea a vieții municipale a Capitalei țării desfășurată în timpul revoluției burghezo-democratice de la 1848. Într-adevăr — ca și în celelalte domenii de activitate — revoluția, cu toate limitele ei, a adus un suflu nou și în activitatea municipală a Capitalei, deși, prin durata ei limitată la un interval de timp de numai trei luni nu a putut desăvârși nici una din inițiativele preconizate. Totuși, din analiza măsurilor inițiate în domeniul edilitar, se poate constata, pe de o parte, dorința de îmbunătățire a condițiilor de viață în Capitală, iar pe de alta, imposibilitatea traducerii în viață a majorității măsurilor propuse din pricina fondurilor financiare foarte limitate, cauzate atât de deficitul bugetar înregistrat an de an de vechea municipalitate, cât și de sumele foarte mici, alocate în special de locotenența domnească pentru nevoile orașului. Ba chiar mai mult, bugetul, și așa anemic al Sfatului Municipal, a fost grevat și de numeroase și costisitoare cheltuieli pentru primirea diferiților dregători turci trimiși de Poartă, începînd cu Talaat efendi și Suleiman pașa și terminînd cu Fuad pașa, în urma recomandărilor exprese ale locotenenței domnești.

Înainte de a examina în ansamblu realizările edilitare datorate regimului revoluționar, este necesară o analiză a instituției Sfatului Municipal, care suferă unele modificări în această perioadă.

Este incontestabil faptul că viața municipală primește un impuls în timpul revoluției de la 1848. Sfatul Orășenesc este înlocuit cu Sfatul Municipal sau Consiliul Municipal, alcătuit aproape în exclusivitate din reprezentanți ai burgheziei orășenești. Vornicia orașului era condusă de revoluționarul Cezar Bolliac, iar Poliția, începînd din august, de I. C. Brătianu, mult mai puțin sigur — și pînă la sfîrșit chiar incapabil.

* Fragment din lucrarea „Dezvoltarea edilitar-urbanistică a orașului București în perioada regulamentară și a revoluției din 1848” (în mss.).

Revoluția de la 1848 găsește Sfatul Orășenesc al Bucureștilor în următoarea componență: președintele Sfatului Constantin A. Crețulescu, membri, pitarul Mihai Bițcoveanu, clucerul Ioan Dinu, paharnicul Nicolae Lahovari, pitarul Lazăr Kalinderoglu, D. Iconomide și supleanți, pitar Ianovici și I. Triandafil¹. Președintele Crețulescu salută izbucnirea revoluției printr-o proclamație adresată la 12 iunie „*fraților cetățeni (ai orașului București)*“, dar îi îndemnă mai mult la „*liniște și frățescă unire*“, exprimându-și satisfacția pentru că „*Domnul nostru (Gheorghe Bibescu), cu mărînimie a primit la vreme reformele cerute de obștile Romînilor și așa a întîmpinat orice rău ar fi putut urma*“². Din conși-

Vedere panoramică a Capitalei la 1848 (gravură de Stökler)

nutul proclamației reiese însă clar o anumită rezervă față de evenimentele de la 11 iunie și mai ales o recomandare de excesivă prudență pentru „*liniștirea*“ spiritelor populației bucureștene, adică, cu alte cuvinte, teamă de acțiunile revoluționare ale maselor dezlănțuite. Era și firesc ca membrii Sfatului — alcătuit în special din boieri ce au cooperat cu guvernul lui Bibescu — să manifeste neîncredere față de guvernul revoluționar și să adopte o poziție echivocă de expectativă³. După tragicele, dar eroicele zile din 19 și 29—30 iunie, eșecul uneltirilor reacționare, cel puțin pe plan intern, părea precetluit; de aceea membrii Sfatului, ne mai așteptînd o altă schimbare politică, netrecînd nici în tabăra reacționarilor, dar ferindu-se totodată să adere deschis la cauza revoluției, și-au prezentat demisia.

În urma raportului Ministerului Treburilor din Lăuntru, prin care, potrivit decretului guvernului provizoriu nr. 274, i se propunea numirea

¹ Fr. Damé, *Bucarest en 1906*, Buc., 1907, p. 168 (lista membrilor Sfaturilor orășenești).

² *Anul 1848 în Principatele Romîne*, vol. I, p. 539.

³ Puținul entuziasm pe care-l manifestau membrii Sfatului pentru cauza revoluției rezultă și din adresa nr. 2404 din 17 iulie a Sfatului către Ministerul Treburilor din Lăuntru, privitoare la cererea funcționarilor Municipalității de a fi despăgubiți din banii Statului (!) pentru eșarfele tricolore cumpărate cu ocazia evenimentelor de la 11 iunie, (cf. *Anul 1848 în Principatele Romîne*, vol. II, p. 563). Această cerere a provocat indignarea ministrului Nicolae Golescu care în rezoluția dată adresei se exprima textual: „O asemenea necuviincioasă pretenție nu s-a ivit de nicăieri și de la nici un alt funcționar public, și este de mirare cum au putut impiegații acei Municipalități să se micșoreze pînă într-atîta și să-și inchipuiască că le poate fi îngăduit să împovăreze casa obștească cu asemenea cheltuieli“ (*ibidem*).

unui preșident și a șase membri ai Sfatului Orășenesc în locul celor demisionați, se întăresc prin decretul nr. 275 din 14 iulie 1848 următorii: preșident — Nicolae Niculescu; membrii: Hilel B. Manoh, Gheorghe Ioan Pashal, Gheorghe Sulacoglu, Grigore Ipătescu, Ștefan Papa Teodosiu și Nicolae Cămărășescu¹.

După cum se poate constata, cu excepția lui Grigore Ipătescu, mic boiernaș cîștigat însă cauzei revoluționare, toți ceilalți membri recomandați a alcătui Sfatul erau recrutați exclusiv din rîndurile burgheziei, negustori și oameni de afaceri, meniți a servi interesele noii clase sociale în ascensiune; marii boieri, aleși odinioară cu precădere în posturile de conducere ale Sfatului, lipseau acum cu desăvîrșire. Noii membri ai Sfatului făceau excepție față de toți cei care funcționaseră pînă acum; erau primii membri numiți de un for conducător și nu aleși — desigur după înjustele reguli cenșitare — după cum fuseseră toți predecesorii lor. Este drept însă că niciodată înaintea evenimentelor din 1848 nu se întîmplase ca membrii Sfatului Orășenesc să demisioneze în bloc. Dintre membrii Sfatului numiți prin decretul guvernului provizoriu nu și-au luat însă funcția în primire — din motive care nu sînt indicate — tocmai președintele Sfatului, Nicolae Niculescu, și secretarul Sfatului, N. Cămărășescu. De aceea observăm ulterior ocupînd funcția de preșident pe Dumitru Polizu, exponent al boierimii mijlocii, dar îmbrățișînd de pe poziții moderate cauza revoluției, iar în aceea de secretar pe Vasile Nicoleanu². De asemenea — fără a se sancționa această schimbare prin vreun act oficial — se constată înlocuirea denumirii instituției conducătoare a Capitalei din „Sfat Orășenesc” în „Consiliul Municipal”. În calitate de arhitect al orașului funcționa Alexandru Hristea Orăscu, în urma plecării lui Xavier Villacrosse în străinătate³; în schimb o rudă a acestuia din urmă, Jules Villacrosse, tot arhitect, era numit la 22 august 1848, prin decretul nr. 463 al locotenenței domnești, membru al Comisiei pentru lucrările publice⁴.

Atribuțiile Consiliului Municipal al Capitalei — în problemele politice — urmau să fie mult lărgite. Astfel, din adresa nr. 4549 din 23 iulie a Ministerului Treburilor din Lăuntru adresată Consiliului Municipal⁵, rezultă că i se înaintează „*cîte 10 exemplare din decretul Guvernului provizoriu no. 258 și din instrucțiunile pentru alegerea deputaților pentru constituanta obștească Adunare, ca din a lor coprindere pătrunzîndu-se de chipul acestei alegeri și că, după art. al 14 al acelor condiții, alegerea definitivă a deputaților orășeni ai acestei Capitale are să se prezideze*” de către președintele Consiliului. Pentru aceasta el era rugat ca să ia „*din vreme trebuincioasele măsuri, ca această alegere să se săvîrșească în hotărîta zi întocmai după dispozițiile acelor instructive hîrtii, cu toată liniștea și buna orînduială, ce se cere neapărat la o asemenea serioasă lucrare și ca, după a ei săvîrșire*” să se raporteze „*numele aleșilor și numărul voturilor ce a avut fiecare*”. Șeful Poliției era dator „*ca îndată*

¹ *Ibidem*, vol. II, p. 502.

² *Ibidem*, vol. II, p. 743; III, p. 67, 305, 478, 611, 644, 666, 713; IV, p. 5, 171, 219 380, 404, 607.

³ *Monitorul Român*, I (1848), p. 25, coloana II.

⁴ *Anul 1848 în Principatele Romine...*, vol. III, p. 597.

⁵ *Ibidem*, vol. II, p. 690—691.

după săvârșirea alegerii deputaților primari, ce este a se săvârși la 9 august în fiecare despărțire de Comisie”, să se trimită prezidentului Consiliului Municipal, „o listă deslușită de numele și locuința lor”.

Se știe că din pricina politicii capitulare de elementelor burgheze din guvernul provizoriu, înclinate spre compromis cu reacțiunea, alegerile pentru Adunarea constituantă, mereu amânate, n-au mai avut loc, evenimentele precipitându-se ulterior și ducând la înăbușirea revoluției.

În ceea ce privește atribuțiile Consiliului Municipal în timpul revoluției, ele au fost consemnate în adresa nr. 2849 din 13 august înaintată Ministerului Treburilor din Lăuntru¹, conținând o „prescurtare de atribuțiile fiecăreia secșii, care are un șef și un ajutor de secșie și pentru cancelarie o Registratură”, acestea fiind „mesele lucrărilor Consiliului”.

Conținutul acestui document, de o extremă importanță, este următorul :

Inscriere de îndatoririle ce privesc la fiecare Secșie, ce alcătuiesc Municipalitatea

Secșia administrativă

- Art. 1. Indestularea locuitorilor Capitalei de art. de 1-ia trebuință ale hranei, cum : pîne, carne, lumînări, săpun și altele.
2. Strîngere a venitului acșisurilor și al taxei vitelor.
3. Idem al cărților de joc.
4. Idem din închirierea piețelor obștești și a prăvăliilor de la Michaiu Vodă.
5. Idem de la măcelari, chiria locului tăerii vitelor.
6. Idem zeciuiala capitației.
7. Idem din exportăția vitelor mari, boi și vaci, partea cuvenită Sfatului.
8. Idem din produse.
9. Idem prin Poliție în socoteala lefii arșitectului (!) orașului.
10. Idem din punerea peceților la măsuri.
11. Idem din ștreafuri (= amenzi).
12. Idem din extraordinare venituri.
13. Idem din folosul cursului monezii.
14. Îngrijirea luminării orașului prin felinare și lampe.
15. Capitația engherilor orînduiți cu omorîtul cîinilor în Capitală.
16. Plata chiriei locului tăerii vitelor.
17. Ștatul lefilor amplotiaților.
18. Plata condicilor acturilor țivile.
19. Pentru Teatrul Național și unui repertorion.
20. Subvenția trupelor italiene și romîne.
21. Chiria locurilor bisericii lui Mavroghene², pentru poposirea carelor pe dîsele.

¹ *Ibidem*, vol. III, p. 413.

² Dincolo de capul Podului Mogoșoaiei, în apropierea grădinii Kisselev.

22. Pentru udatul Podului Mogoșoaiei și a șoselei Kiselef și curățitul ulițelor de noroiu.
23. Pentru luminații la zile solenele (!).
24. Ajutor pentru fețele scăpătate la faceri de caldarîmuri.
25. În socoteala lefilor peisagistului ¹, însărcinatul cu înfrumusețarea grădinii publice ².
26. Hrana arestanților de la închisoarea Poliției.
27. În socoteala totalei țineri a comenzii de foc ³.
28. Embaticul locului m-rii Sf. Ioan vechiu, pe care sînt așezate mașinile fîntinelor ⁴.
29. Cumpărătoare de tîrnuri, lopeți, și altele, în trebuința comenzii udatului.
30. Embaticul locului pe care s-au clădit magasiile de rezervă.
31. Pentru taxa și orînduiala întocmită pentru plimbători.
32. Trăsurile care sînt subț îngrijirea Sfatului pentru mosafirii străini, cu toate celelalte pregătiri ce se fac.
33. Pentru ulicioarele și locurile slobode ce se găsesc netrebuincioase și se închid.
34. Pentru necurătenile ce se aruncă în Dimboviță, pe uliți și locuri slobode, care vatămă sănătatea cetățenilor.
35. Revisuirea cassei cu bani a Sfatului pe fiecare lună.
36. Pentru cercetarea stării copiilor sărmani, dați în creștere pe la doici de către d. Ministru (al) Credinței.
37. Pentru măsurile luate și întocmite asupra precupeților și vărurilor.
38. Prețurile materialurilor de clădiri și de meșteri, cum și măsurile luate pentru cherestegii.
39. Pentru îngrijirea lucrurilor de hrană ce sînt vătămătoare sănătății cetățenilor.

Secsia tehnică

Art. 1. Îmbunătățirea vadurilor sacagiilor.

2. Așternerea din nou cu piatră a ulițelor din Capitală.
3. Ținerea lor în bună stare.
4. Ținerea în bună stare a haznalelor și alte șanțuri și canaluri făcute pentru scurgerea apelor.
5. Slobozirea bileturilor de clădiri.
6. Idem de nivelație.
7. Corespondența în pricini de clădiri, împrejmui și alte atingătoare de art. 7 din regulament ⁵, precum și învelitori i alte me-remeturi, potrivit cu măsurile prescrise prin împărțirea orașului în trei ocoale.

¹ Karl Wilhelm Mayer.

² Grădina Cișmigiu.

³ Adică a Corpului de pompieri.

⁴ Care alimentau cu apă fîntinile de pe Șoseaua Kisselev și Podul Mogoșoaiei.

⁵ Este vorba de „Regulament pentru starea sănătății, înfrumusețarea și paza bune
orînduiei în Politia Bucureștilor”, elaborat de comisia întocmită de generalul Kisselev
la 1830.

8. Idem în pricini de clădiri pe marginea Dîmboviței, atingătoare de art. 8 și 9 din regulament¹, cum și îngrijirea acestui riu prin batere de taraci și altele.
9. Reparația sau facerea din nou a podurilor de peste apa Dîmboviței în coprinsul Capitalei.
10. Executarea art. 36 din regulament² pentru clădirile, ce se găsesc în stare proastă și amenințătoare de primejdie.
11. Pentru încăperile de la bariere și alte reparații ce se fac pe la încăperi publice.
12. Pentru măsurile ce se păzesc asupra construcției povernelor de rachiu și alte asemenea fabrici.
13. Pentru obștescul plan al Capitalei, obșteasca nivelare și întinderea raionului de 200 stînj., ce s-a hotărît a rămînea slobodă împrejurul orașului.
14. Pentru măsurile ce se păzesc asupra lucrării și dimensiiei cărămizii.
15. Pentru rectificația ulițelor bintuite de focul de la 23 martie (1847), după planurile întărite de fostul Domn și darea acturilor de stăpînire pe la proprietari, ale cărora locuri au luat preschimbare.
16. Pentru împărțirea orașului în 3 ocoale și măsurile ce se păzesc asupra construcțiilor pentru fiecare ocol în parte.
17. Pentru deschiderea de gropi de nisip în Capitală.
18. Pentru măsurile ce se ieau pentru locurile obștesci și maidanurile din oraș.

Secsia finanțială (Cassieria)

- Art. 1. Primirea veniturilor anuale, ce cuprind 13 § în budgetul curgătorului an.
2. Cheltuielile anuale după același budget în 23 de §§.
 3. Primirea sumelor de rămășițe ale anului din urmă, după socotelile anuale.
 4. Răspunderea sumelor datoare ale Municipality, după socotelile anilor trecuți.
 5. Contabilitatea pentru răspunderea sumelor în cumpărători de grîu la vreme de trebuință și primirea lor înapoi de pe la brutari, după ce li se împarte grîul.
 6. Contabilitatea pentru răspunderea sumelor în cumpărătoare de seu și primirea lor înapoi de la lumînărari, după ce li se împarte seul.
 7. Primirea și răspunderea a oricăroră alte sume s-ar ivi sub feluri de numiri după trebuință și cari trebuie a-și lua lucrarea prin cassieria Consiliului.

¹ *Idem.*

² *Idem.*

8. Corespondența pentru toate acele de mai sus lucrări, după trebuințele ce se ivesc, asupra împlinirii banilor, precum și la cele de la cheltuieli.
9. Ținerea contabilității a fiecăreia ramure de venit și de cheltuieli în parte și obșteasca socoteală, ce se dă pe fiecare an, pentru toate primirile și răspunderile urmate.
10. Primirea banilor în socoteala caldarîmurilor a feluri de uliți din Capitală, ce se aștern din nou cu piatră.
11. Primirea sumelor aflate rămășiță din caldarîmul săvîrșit pe mai multe uliți în Capitală și cari unele se trag de mai mulți ani din urmă.
12. Răspunderea sumelor către contraccii caldarîmurilor pentru înaintarea lucrărilor.
13. Deslegarea contracciilor caldarîmurilor săvîrșite, după banii ce se pot împlini.
14. Ținerea corespondenței pentru împlinirea sumelor de bani de pe la proprietari și pentru cele ce să răspund, precum și ținerea contabilității pentru caldarîmul fiecăreia uliți în parte¹.

De asemenea, prin adresa șefului Vorniciei orașului, Cezar Bolliac, nr. 2868 din 14 august înaintată Ministerului Treburilor din Lăuntru, se precizau și atribuțiile cancelariei Vorniciei, alcătuită dintr-o „*secsie de cinci mese*”. Cea dintîi era „*masa presudsvii, la care se rezolvază toate hîrțile de subt-iscălitul și unde se înfățișează toate pricinile atingătoare de corporațiile patentarilor, ale birnicilor și altele, privitoare la atribuțiile acestei Vornicii ; cea de a doua masă, a Secretarului, la care se lucrează toate hîrțile ce intră în cancelaria Vorniciei, primirea și răspunderea banilor ce se împlinesc de la familiile dajnice ale orașului și ținerea contabilității acestora ; cea de a treia a Ajutorului de secretar la care se urmează ținerea jurnalului de hîrțile intrate și lucrate, precum și a delor cancelariei în feluri de pricini ; cea de a patra a reghistrurilor de hîrțile ce intră și es din cancelarie ; și cea de al 5-lea (!) a scriitorilor, unde se prescriu toate hîrțile ce se lucrează în această cancelarie*”².

În sfîrșit la 26 august 1848, Șeful Poliției din Capitală, I. C. Brătianu, înainta la rîndul său Ministerului Treburilor din Lăuntru organizarea „Cancelariei Poliției Capitalei”³ cu atribuțiile pe secretari și scriitori :

„I. Secretarul Poliției cu trei scriitori este însărcinat cu lucrarea hîrtilor atribuțiilor de mai jos :

1. Aducerea la îndeplinire a judecătoreșcilor puneri la cale în pricini politicesci și comerțiale.
2. Iniințarea secfestrurilor.
3. Tot felul de bătai și gîlcevuri.
4. Feluri de împrejurări ce se întîmplă asupra închirierilor de case și împlinirea chiriilor.
5. Împliniri de arenzi de moșii.

¹ *Anul 1848 în Principatele Romine*, vol. III, p. 414—417.

² *Ibidem*, vol. III, p. 433—434.

³ *Ibidem*, vol. III, p. 693.

6. Pentru felurimi de pricini, ce se întâmplă între cei căsătoriți pentru neunirea căsniciei și zestre.
7. Împliniri de bani cu zapise și fără zapise pînă la lei una mie.
8. Indestularea acestei Capitale despre articolul pînii, al cărnii și al luminărilor de seu.
9. Strejuirea de noapte.
10. Privegherea cumpenelor și a măsurilor.
11. Taxa vitelor, a acsizurilor și a cărților de joc.
12. Pregătirea lemnului de foc.
13. Alegerea deputaților de mahalale.
14. Alegerea mădularilor Sfatului orășenesc.
15. Alegerea obicinuitei obstescii și extraordinarei Adunări.
16. Feluri de pricini ce se întâmplă între ovrei asupra gabelei și asupra havrelor.
17. Iluminarea de noapte cu felinare.
18. Revisuirea tuturilor produselor ce se duc în oraș spre vînzare.
19. Trimiterea a feluri de împricinați ce se cer de toate dregătorele judecătorești și administrative din tot Prințipatul.
20. Feluri de prigoniri ce se ivesc între meseriași și calfele și ucenicii lor și între aceștia cu stăpînii lor.
21. Pentru poprirea trecerii peste graniță a lipitorilor.
22. Feluri de pricini ce se ivesc între cei ce tocmeșc felurimi de obiecte cu meseriașii.
23. Felurimi de împrejurări ce se ivesc între zidari și dulgheri cu cei ce tocmeșc a le face case, prăvălii și altele.
24. Arestuirea faliților.
25. Darea ajutorului cerut de către consulaturi, spre a-și aduce la îndeplinire hotărîrile lor.
26. Catagrafiile ce se fac de rămasurile celor morți după feluri de cereri judecătorești, administrative și particulare.
27. Felurimi de pretenții ce se ivesc între desrobiții țigani cu posesorii lor.
28. Felurimi de prigoniri ce se întâmplă între feluri de fețe, pentru nepaza moralului.
29. Pentru recrutație.
30. Întîmplătoarele focuri.
31. Stîrpirea epidemicelor boale.
32. Științele ce se dau asupra statisticeii.
33. Tot felul de morți grabnice după felurimi de întîmplări.
34. Orînduirea tuturilor slujbașilor Poliției.
35. Felurimi de porunci ce se dau în pricini polițienesci pe la hanuri, birturi, cîrciumi și cafenele.
36. Poprirea jucării cărților de noroc.
37. Felurimi de împrejurări ce se ivesc asupra femeilor și a bărbaților ce voesc a se căsători, fără scirea părinților sau a rudeilor lor.
38. Prigonirile ce se ivesc asupra birjarilor, cu păzirea de către dînșii a legiuitei taxe pentru preumblare.
39. Prigonirile ce se ivesc între croitorii bărbătesci și femeesci cu feluri de fețe, ce se tocmeșc a le lucra haine.

40. Prigonirile ce se ivesc între stăpîni cu slugile lor asupra plății simbriei lor.
41. Pentru omorîrea cînilor.
42. Pentru boala vitelor.
43. Pentru cluburi și teatru și alte reprezentații, ce se fac în public.
44. Pentru cei popriți după feluri de împrejurări a nu eși din Capitală.
45. Pentru prigonirile ce se ivesc între avocați cu epotisiarii lor.
46. Pentru aducerea împricinaților la tribunalul polițienesc.
47. Pentru pricinile ce se trimit la acest tribunal.
48. Pentru cei ce se sinucid.
49. Pentru feluri de parade, ce se fac de către stăpînire în feluri de împrejurări.
50. Pentru găsirea copiilor, ce se rătăcesc de pe la părinții lor.
51. Pentru găsirea lucrurilor ce se perd de către unii alții.
52. Pentru cercetarea femeilor publice, ce pătinesc de boala venerică și trimiterea lor pe la spitaluri.
53. Pentru prigonirile ce se ivesc între răzașii proprietari, pentru călcări de pămînt.
54. Pentru arestuirea a feluri de fețe, după cererile părții administrative și judecătorești.
55. Pentru felurimi de publicații, după cererea prății judecătorești și administrative.
56. Pentru măsurile ce sînt luate asupra prafului de pușcă.
57. Pentru măsurile ce sînt luate asupra fînului ce intră în poliție.
58. Pentru vitele de pripas.
59. Pentru rimători ce se preumblă prin poliție.
60. Pentru măsurile luate asupra slobozirii armelor.
61. Pentru vătășii de mahalale și coșari.
62. Pentru felurimi de cercetări tainice, ce se fac în feluri de împrejurări, după punerile la cale ale Ministerului din Lăuntru, și d-a dreptul și de Poliție.
63. Pentru copii ce se aruncă pe ulițe.
64. Pentru bolnavii sărmani, ce se trimit la spitaluri.
65. Pentru feluri de persoane, ce se trimit (în) surghiun.
66. Pentru morții sărmani, ce se îngroapă cu ajutorul stăpînirii.
67. Lucrarea statornicirii Constituției cei nouă.

Secretarul Poliției mai ține și cassieria Poliției și a comenzii pom-pierilor, rămîind cassierul Poliției fără nici un atribut.

II. Un scriitor din cinci, ce este legiuit a avea Poliția, se îndeletnicește întru lucrarea hîrțiilor atîngătoare de arestanții căzuți în vini criminale, corecționale, polițienesci, de datorii de bani, după punerile la cale judecătorești și polițienesci și alte felurimi de împrejurări.

III. Cel de al cincilea scriitor, ce mai rămîne, este îndatorat iarăși cu atribuțiile următoare :

1. Pentru facerea clădirilor pe seama Statului.
2. Dregerea și înființarea podurilor de peste apa Dîmboviței.
3. Pentru dărîmarea binalelor, ce se găsesc în proastă stare.

4. Înființarea caldarîmurilor i prefacerea și reparația lor.
5. Pentru tragerea de patru palme¹.
6. Pentru binalele ce se clădesc în Capitală de particulari.
7. Pentru reparația și ținerea în bunăstare a încăperilor de pe la barieri.
8. Pentru curățenia ulițelor de murdalicuri și în alte părți.
9. Pentru închiderea ulițelor, ce se găsesc netrebuincioase.
10. Pentru gropile de nisip, ce se deschid în politie.
11. Pentru închirierea caselor pe seama comisiilor de văpseli.
12. Pentru șoselele și balacurile, ce se fac în politie.
13. Pentru năboirea apei Dîmboviței și tăierea gheței de pe dinsa.
14. Pentru povernele de rachiu, ce se fac în Capitală, după instrucții.
15. Pentru vadurile sacagiilor.
16. Pentru locurile virane.
17. Pentru curățătorii de privați.
18. Pentru împlinirea banilor, ce se sfeterisesc de către funcționarii publici de pe la feluri de autorități.
19. Pentru împlinirea banilor cassei Sfatului Municipal.
20. Pentru veniturile și cheltuielile Poliției.
21. Pentru înființarea cișmelelor.
22. Pentru morile de pe apa Dîmboviței.
23. Pentru stîrpirea bălții Cîsmegiului.
24. Pentru baterea tărășilor pe marginea Dîmboviței.
25. Pentru ajutorul ce se dă Vorniciei orașului la împlinirea capitației.
26. Pentru raionul orașului.
27. Pentru facerea căsoaielor în cari străjuesc paznicii de noapte.
28. Pentru împlinirea banilor taxei de înfățișare și ai mezatului.
29. Pentru socotelile ce se cer de control.
30. Pentru împlinirea banilor arenzii moșiilor mănăstiresci.
31. Pentru ștrafurile ce se împlinesc după cererea Sfatului Municipal.
32. Pentru înființarea canalurilor de piatră.
33. Pentru împlinirea banilor de progoane de poștie.
34. Pentru clădirea Teatrului Național.
35. Pentru grădina publică.
36. Pentru locurile bănuite de comori.
37. Pentru așezarea tăblițelor.
38. Pentru cele atingătoare de îmbunătățirea drumurilor din Prințipat, precum și a podurilor.
39. Pentru caldarîmurile ce se fac prin capitalele județelor.

Șeful mesei răvașelor de drum, cu doi scriitori, are însărcinările acestea :

1. Slobozirea răvașelor, a pașporturilor și a podorojniilor.
2. Vizele ce se fac pe bileturile stăpînirii, ce se dau neguțătorilor turci, cînd intră în Prințipat.

¹ De la uliță, pentru clădiri.

3. Pentru strângerea taxei pașporturilor, a bileturilor de drum, a vizelor și trimiterea banilor la Vistierie.
4. Sciințele ce se dau de intrați și eșiți.
5. Ovreei ce vin din alte părți și se trec peste graniță.
6. Pentru sciințele ce se dau pe toată săptămîna Consulatului ruses de persoanele străine, ce intră în Capitală de prin alte staturi și es.

Ajutorul Secretarului este însărcinat cu ținerea delor atribuțiilor date în sarcina Secretarului și părtaș la lucrare cu Secretarul.

Osebit de acești amploiați cuprinși în ștatul Poliției, adică : Secretarul, Ajutorul Secretarului, cinci scriitori, un reghistrator, Șeful mesii răvașelor, doi scriitori ai acestei mese și un tilmaciu :

Se mai află alți șapte scriitori în Poliție, plătindu-li-se leaă din economiile ce se fac cu scăderea din lefile unora din slujbașii de pe la bariere și alții și cari sînt împărțiți în chipul următor : 2 scriitori sînt dați adaos pe lîngă cel mai sus pomenit la lucrarea hîrtilor atingătoare de arestanți, nefiind prin puțință a se curma lucrarea atribuțiilor lui numai cu un scriitor.

1 asemenea la Secretarul Poliției.

1 însărcinat cu primirea și trecerea jălbilor în osebit reghistru și lucrarea lor.

1 la reghistrator.

2 la lucrările înfrumusețării orașului.

Acestea sînt în ființă întocmirile de astăzi ale canțelariei Poliției...¹

Acesta era, în timpul revoluției de la 1848, tabloul complet al atribuțiilor celor trei organe administrative de conducere a Capitalei : Consiliul Municipal, Vornicia Orașului și Poliția Capitalei.

Din acest tablou reies mai lămurit și legăturile ce le aveau cele trei organe în exercitarea funcțiilor deținute, atribuțiile diferitelor servicii completîndu-se reciproc în respectivele sectoare de activitate (economic, politic, administrativ, edilitar-urbanistic ș.a.).

Pentru îmbunătățirea activității Consiliului Municipal și modificarea datei alegerilor organelor municipale bucureștene, ce fusese fixată pînă atunci în luna octombrie, municipalitatea orașului a înaintat propunerile sale Ministerului Treburilor din Lăuntru, prin adresa nr. 3096 din 25 august 1848².

Adresa are următorul conținut :

Dreptate, Frăție,

Domnule Ministre al Trebilor din Năuntru,

Cu prilejul trimisei liste pe lîngă adresa acestui Consiliu cu nr. 2849, urmată notei domniei — voastre nr. 5304, după care s-a cerut o deslușită sciință de atributele fiecăreia Secției, sau Masă ce alcătuiesce canțelaria acestui Sfat, trebuința cerea ca cu prezisa ocazie să dea Consiliul o mai întinsă sciință de trebuințele ce simte Municipalitatea despre o stare mai bine organizată. „Cercarea este cel mai bun povățuitor !” Pe acest temei

¹ *Anul 1848 în Principatele Romîne...*, vol. III, p. 693—698.

² *Ibidem*, vol. III, p. 669—670.

și Consiliul, aflându-se înconjurat de toate amănuntele lucrării orașenesci, chibzuind pe de o parte, lucrînd pe de alta, dar la cele mai multe împedcîndu-se în continuația zelului ce are din pricina neînlesnirilor ce prezentează chiar unele basuri (=scăderi) ale reglementului Sfatului Orașenesc, își perde vremea scumpă a se desluși prin deslegări sau a amîna orele și zilele cu chibzuiri și fără nici un rezultat mai de multe ori.

În privirea dar datoriilor ce are Sfatul, ca la cîte socotesce de folos să le facă cunoscute stăpînirii, spre chibzuire și aprobare, a luat slobozenie acum a desfășura înaintea domniei-voastre defecta stare a unor principie pe cari pînă acum lucrează Consiliul.

1-*iu*. Legiuirea cuprinde că membrii Sfatului să fie aleși pe un an. Cercarea însă și chiar o înțelegere sană cunoaște că cu orînduirea anuală, unui funcționar, lucrarea este și slabă și sfioasă, precum nici progresiva îmbunătățire a stării municipale nu poate avea rezultatul cerut; căci un funcționar trebuie să se orienteze în cercul postului încredințat, ca după o matură deprindere să pășească repede în desvoltarea atributelor sale.

2-*lea*. Nu este de tăgăduit că îndatoririle Sfatului sînt și povăroase (=împovărătoare) și supuse la o grea răspundere către obștea cetățenilor. Alcătuirea lucrărilor Sfatului este zămislită cu opinia publică. O compunere așa de însemnată în firea ei trebuie să fie dirijată și de funcționari cari, osebit de alte calități cerute, să fie convinși mai întîi însuși ei de meritele lor, ca să poată reprezenta obștea unei Capitale; să lucreze nepregetat numai în privința sacrelor datorii către public și să-și aținteze vederea, nădejdlile și rodul ostenelelor în mulțumirea obștii și în buna lor conștiință. Asemenea funcționari de calitățile și simțemintele preînsemnate se pot găsi într-o adunare de cetățeni reînviați acum și a căroră devisă este și va fi: „Dumnezeu nu ne-a lăsat“. Dar astfel de funcționari, chemați fiind a îndeplini sacrele datorii ale Municipalității pe o vreme mai îndelungată, nu mai pot să gîndească nici să mai lucreze pentru subsistența casei lor. Prin urmare, Domnule Ministru, dreptatea și firea pricinii cere ca să se dea ajutorințele viețuirii la asemenea amployați, ce se vor chema a-și consacra toate mijloacele în slujba publică.

3-*lea*. Alegerile membrilor se fac în luna lui octomvrie, la o vreme a anului cînd intrarea în earnă impune noilor membri cele mai grele datorii, cerînd grabnice măsuri pentru îndestularea obștii, aprovizionarea cu grîu pentru întîmpinarea anevoințelor pe o vreme împotrivoitoare, îndestularea cu articolul cîrnii și a luminărilor, precum și contracturi în feluri de pricini și celelalte, cari intră în executare totodată cu orînduirea noilor membri, la al căroră zel se împotrivesce timpul, fără a se putea bucura de sporirea lucrării.

Ca să se ridice dar aceste greutăți, ar fi de mare folos ca alegerea Sfatului să se statornicească la o vreme mai lesnicioasă, primăvara sau vara, cînd rămîne destulă vreme aleșilor cetățeni ca să se pregătească pentru cîte privesc a introduce o lesnicioasă îndestulare a orașului pe vremea ernii.

Acestea sînt observațiile membrilor, cari acum alcătuiesc pe Sfatul orașenesc, observații, domnule Ministru, sprijinite pe cercare și lucrare din toate zilele; și după încrederea ce are în bunele și nobilele dispoziții ale domniei-voastre, vi le supune chibzuirii, spre cele de cuviință.

Consiliul Municipal : President, D. Polizo. Ștefanachi P. Theodosiu, Gr. Ipătescu, Hilel Manoh, Gheorghe I. Paschali.

S (secretar) B. Nicolianu

Rezoluția Ministerului la această importantă adresă a fost doar de expediere a propunerilor înaintate „la Comisia Administrativă“.

Din nefericire, desfășurarea evenimentelor și înăbușirea revoluției — care s-a produs după aproape trei săptămîni de la această însemnată inițiativă a municipalității bucureștene — a împiedicat și traducerea în viață a soluțiilor propuse.

Activitatea organelor municipale bucureștene în timpul revoluției — numai într-un scurt interval de timp de trei luni — cu toate greutățile întâmpinate din pricina lipsei de fonduri și a directivelor contradictorii a cercurilor guvernante, a fost plină de dinamism și de inițiative prețioase, în majoritate nerezolvate însă datorită înfrîngerii revoluției și revenirii la putere a regimului reacționar.

Vom încerca să redăm acum — în linii generale — desfășurarea vieții municipale în Capitală în timpul revoluției burghezo-democratice de la 1848.

Încă de la începutul revoluției viața orașului a fost îngreunată de o epidemie de holeră care a bîntuit în București și în restul țării timp de aproape două luni ¹.

Sub pretextul molimei, elemente reacționare au încercat să dezorganizeze bunul mers al serviciilor administrative, părăsindu-și nejustificat slujbele și plecînd din București. Guvernul provizoriu a fost nevoit în mai multe rînduri să facă apel la cei fugiți să vină și să-și reocupe posturile în Capitală ².

O problemă foarte importantă care a stat iarăși tot timpul în atenția organelor municipale a fost aceea a asigurării bunei aprovizionări a populației Capitalei. Astfel, încă de la 3 iulie 1848, prin publicația 148, președintele Sfatului, C. A. Crețulescu, permitea libera desfacere a pîinii și cîrnii în oraș nu numai de către corporațiile butarilor și măcelarilor ³.

Deoarece desfacerea pîinii se face cu unele greutăți pe la brutăriile din București, Guvernul provizoriu s-a adresat la 6 iulie 1848 Maghis-

¹ Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos. 1624/1848 (*Epidemia holerei și măsurile luate*); *Anul 1848 în Principatele Române...*, vol. II, p. 25, 53, 476.

² *Ibidem*, II, p. 476 (Decretul nr. 243 din 13 iulie 1848 al guvernului provizoriu).

³ În publicație se arată : „Sîlindu-se Sfatul în tot chipul de a se putea vinde pinea și carnea mai ieftină și de calitate mai bună și fiindcă mulți socotesc că asemenea întreprindere ar fi numai pe seama corporațiilor butarilor și măcelarilor, n-au găsit alt mijloc decît a da în cunoștința obștei că slobod este fiecare a vinde jîmblă, pine și carne, însă cu îndatorire ca mai întîi să dea în scris că asemenea întreprinzători nu se vor lepăda în cursul vremii, ce se vor lega, nici nu vor vinde nici pinea, nici carnea mai scumpă și mai jos la calitate decît competentele corporații... Iar nevoind a întreprinde, după împlinirea termenului zapisului lor, să reclame cu trei luni înaintea sorocului legăturii lor, că nu pot sa-și mai urneze întreprinderea în viitor“ (*Ibidem*, vol. II, p. 268).

tratului Capitalei, transmitându-i doleanțele corporațiilor brutarilor și avizând asupra îndatoririlor acestora : „Văzîndu-se reclamația corporației brutarilor... prin care cer a li se da pe la fiecare brutărie cîte doi gvardiști spre paza bunei orîndueli la vînzarea pînei, Guvernul spre răspuns scrie... că gvardia națională neîfiind pînă acum deplin organizată, nu i se poate îndeplini cererea ce face și că această cerere ar fi cu totul de prisos, dacă toți brutarii ar scoate îndestulă pîine curată și de ajuns, spră a nu mai fi silit nimenia a face îmbulzeală pe la unele brutării pentru cumpărătoarea pîinii ce se plătește cu destul preț și se dobîndesce printr-o lungă adăstare și stăruire de la asemenea brutării... Maghiistratul va binevoi a îngriji ca toți brutarii să scoată pîine curată și de ajuns și să o împartă, de va fi cu puțință, pe la mai multe locuri a se vinde, acum fiind mai cu ose-bire timpul a se dovedi buna credință și dragoste către concență-țenii lor“¹.

La 13 iulie 1848 Consiliul Municipal a luat măsuri ca magazinele orașului să fie aprovizionate cu grîu și făină, prevăzîndu-se o „înmulțire a populației, cu ocazia întîii a unei sărbători naționale, prin convocarea de deputați din fiecare sat, și pe urmă prin convocarea altor deputați pentru alegerea reprezentanților la Adunarea Constituantă“².

Măsurile preconizate de Consiliul Municipal pentru aprovizionarea Capitalei lezează interesele unor particulari ; se ivește la un moment dat chiar un mic incident între autoritățile orașenești și Ministerul din

• Lăuntru, care a luat apărarea acestora, trecînd în mod nejustificat peste prerogativele și autoritatea organelor municipale³.

La 27 august Consiliul Administrativ al Țării Romînești, de comun acord cu membrii Consiliului Municipal al Capitalei, a decretat următoarele măsuri privind fabricarea și vînzarea pîinii în București :

„Art. I. Sloboda vînzare a acestor două articole⁴ de către vericare și cu ori-ce-preț, fără condiții, să-și iea începerea de la 1-iu octomvrie. ca în cursul lui septemvrie să se poată îndeplini măsurile neapărate

¹ Ibidem, vol. II, p. 312.

² Arh. St. Buc., *Interne diviziunea comunală*, dos. 181/1847, fo. 398.

³ Adresa nr. 3021 din 21 august 1848 a Consiliului Municipal către Ministerul din Lăuntru, în care se arată că „pentru toate enteresurile obșteii orașenilor Capitalii... sînt întocmite maghiistraturile... ca să reprezenteze toate ale lor enteresuri și să lucreze potrivit încrederii ce li s-au dat de dinșii. Dacă dar, d-le Ministru... Consiliul socotește că... nu a trebuit să aștepte reproșuri din parte-vă, nici a vă vedea că îmbrățișați mijlocitele reclamații ale unui particular, spre paguba obșteii al căria obraz aduce Consiliu. Paza tuturor măsurilor statornicite în raport cu enteresurile obștești, Consiliul socotește că trebuie să aibă un echilibru adică a avea Consiliu în vedere că stăruirea pazii acelor măsuri și inviolabilitatea enteresului obștesc ale căruia prințipale articole sînt : pîinea, carnea și luminările. Ce ar folosi obștea puindu-să în lucrare măsura luată pentru cherhanalele de luminări și săpun, cînd nu ar mai găsi luminări cu înlesnire și cînd prețul lor s-ar urca ? Cine ar cîștiga cu lipsa de luminări ce s-ar ivi și cu o așa de mare pagubă ce s-ar pricinui corporații luminărilor cu poprirca lucrării cherhanalelor lor, în care stau mulțime de seuri ce nu să pot strămuta și cine ar asigura sumele de bani ce are Casa orașenească a primi de la această corporație pentru seurile ce li s-au dat, dacă întoarcerea lor va compromenta din paguba ce s-ar pricinui corporații chiar de Consiliu ? Pentru toate acestea, negreșit d-le ministru, că de la nimeni alt nu s-ar cere răspunderea, decît de la Consiliu, căruia i-a încredințat obștea asigurarea îndestulării și enteresurilor ei“ (I. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Țării Romînești*, vol. II, p. 950—951, nr. 744).

⁴ Griu și pîine.

1

[illegible]

General R. B. Lytle

[Handwritten signature]

No. 2367
April 1968
Index 13

please. near a
 village. 1840.
 1840. 1840. 1840.
 1840. 1840. 1840.

51

pentru stăvilirea neajungerii și a urcării prețurilor ce ar putea să aducă acest nou și neobicinuit princip de îndestularea orașului cu aceste articole de întâia trebuință, iar pînă atunci să se îndestuleze orașul tot cu corporația brutarilor, după prețurile cu cari s-a învoit acum Municipalitatea cu dinșii și anume, pînea cu parale 12 ocaua, și jimbla cu parale optsprezece...

Art. 2. Toți brutarii, în număr de 23, ce alcătuiesc astăzi această corporație, să fie îndatorați... că... vor ținea îndestularea Capitalei cu toată îmbelsugarea, păstrînd fiecare brutar pentru totdeauna o rezervă de la 10 pînă la 20 chile grîu, după a sa putere.

Art. 3. Slobod va fi de a scoate și a vinde pîne, de ori-ce calitate și cu orice preț și oricare altul ar mai dori să facă în această întreprindere, fără a fi supus la niciun fel de condiții îndatoritoare...

Art. 4. Consiliul municipal va cumpăra... o cătățime de la patru pînă la șase mii chile de grîu de întâia și al doilea mînă... și cu cele mai scăzute prețuri ce va putea găsi, pe care îl va depune în magasia sa... și să-l întrebuițele în facere de pîne la brutăriile Municipalității... spre a putea stăvili... răul cuget al antreprenorilor de a urca prețul peste măsură în paguba orașenilor...

Art. 5. Fiind-că Consiliul Municipal, avînd acum lipsă de bani, nu poate să întîmpine, cu din ale sale fonduri, cumpărătorea acestei aprovizionări, de aceea se va lăsa în a lui dispoziție... încă pe un an și tot fără dobîndă, suma de 13.000 galbeni... ce i s-a dat cu împrumutare în anul trecut din cassa centrală prin Ministerul Credinței...

Art. 6. Spre a se putea dovedi adevăratul preț cu care ar urma să se vîndă pînea și jimbla... ca prin urmare să se poată restabili concurența, de la care atîrnă poprirea urcării acestor prețuri după voința antreprenorilor; Consiliul municipal va ținea pe seamă-i trei sau patru brutării, la care să se lucreze și să se vînză din amîndouă pomenitele articole...

Art. 7. Ca să se întînză mai mult profesia de brutar și să se poată înlesni lucrarea la brutăriile Municipalității, dl. ministru de Război va da un număr de 50 soldați cari deocamdată să se împartă pe la toate brutăriile din Capitală, ca să lucreze și să învețe acest meșteșug, iar după deschiderea brutăriilor Municipalității, toți acei soldați se vor chema la lucrarea de acolo...

Art. 8. Consiliul Municipal va da articolelor al 2-lea și al 3-lea ale acestui jurnal cei mai întînsă publicitate... ca să se poată însciința orașenii, că pe lîngă brutari, slobod este și veri-care altul, fără excepție, bărbați sau femei, să lucreze și să vînză pîne în acest oraș, de orice calitate, cu orice preț, în oricare parte a orașului și pe orice vreme va putea, priveghind a nu se aduce unor asemenea doritori vreo împiedicare la întreprinderea lor.

Art. 9. Ministrul din Năuntru, prin circularele sale... va îndemna pe săteni, pe proprietari și arendașii de moșii și de mori, ca la hotărîtele zile de Obor să aducă spre vînzare și făină de grîu, cît s-o putea mai multă, silindu-se acel Minister ca să se introducă această urmare în cel mai mare grad, fiind de mare înlesnire și folos, atît pentru aceia

ce ar voi să facă mici întreprinderi de brutării, cât și pentru aceia ce ar găsi mai economic de a-și face pâinea trebuincioasă în casele lor”¹.

Aceste importante măsuri nu și-au putut găsi însă aplicarea practică din pricina înăbușirii revoluției.

Se știe că încă de la începutul anului 1848, inginerul francez Guilbert propusese domnitorului Bibescu construirea unei mori cu vaporii pentru măcinarea făinii necesară aprovizionării cu pâine a brutăriilor din Capitală. Proiectul fusese acceptat și Sfatul Orășenesc înaintase chiar suma de 1.500 galbeni pentru comandarea și procurarea de la Paris a pieselor necesare construirii morii. Desigur că existența acestei instalații industriale ar fi ușurat aprovizionarea Capitalei; dar o dată cu izbucnirea revoluției greutățile financiare, deosebit de mari și alte nevoi — mult mai urgente — ale guvernului provizoriu, precum și bugetul deficitar al Sfatului au împiedicat realizarea acestui important obiectiv. De aceea după evenimentele de la 11 iunie, Sfatul Orășenesc s-a adresat noului titular al Departamentului din Lăuntru la 16 iunie prin adresa nr. 1928 cerind restituirea sumei avansate². La 24 iunie, Nicolae Golescu, ministrul din Lăuntru, răspunde Sfatului prin adresa nr. 2667 că a dat dispoziții doctorului Nicolae Piccolo, împuternicitul fostului guvern al Țării Românești la Paris cu procurarea pieselor necesare construirii morii cu aburi, să sisteze ori și ce negocieri în privința achiziționării „de mașini trebuincioase morii”³, iar suma de 1.500 galbeni primită de Minister se va scădea „din cele date cu împrumutare din fondurile drumurilor pe seama onorabilei Municipalități, în cumpărătoare de grâu și seu spre asigurarea îndestulării orașului”⁴.

Totuși, apreciind avantajele pe care le-ar reprezenta funcționarea unei mori cu vaporii pentru ușurarea aprovizionării cu pâine a Capitalei,

¹ *Anul 1848 în Principatele Române...*, vol. III, p. 708—711. Greutățile aprovizionării cu pâine a Capitalei au obligat chiar Consiliul Municipal să dea la 1 sept. publicația nr. 3280 prin care „vînzarea articolului pîinii și jîmblei de la 1-iu a viitorului octomvrie, rămîne slobodă a se vinde de veri-cine și cu orice preț” urmînd ca doritorii să-și pregătească griul sau făina trebuincioasă în cursul lunii septembrie (*Ibidem*, vol. IV, p. 156—157).

² Arh. St. Buc., *Ministerul Lucrărilor Publice*, dos. 61/1848 (*Delă pentru clădirea de mori cu vaporii care va umbla vara și iarna neîncetat*), fo. 31.

³ Adresa nr. 2687/25 iunie 1848 din partea Ministerului Treburilor din Lăuntru către dr. Nicolae Piccolo, cerindu-i încetarea operațiilor de achiziționare a mașinilor pentru moara cu vaporii, greutățile guvernului provizoriu neputînd suporta atare cheltuieli în acel moment. (*Ibidem*, fo. 29); cererea este din nou repetată la 31 iulie prin adresa nr. 3052 (*Ibidem*, fo. 43). Guvernul primește răspunsul lui Piccolo de la Plombières expediat la 21 august/2 sept., repetînd conținutul altei scrisori din 26 iulie/5 aug. prin care acesta anunța suspendarea comenzii mașinilor pentru moara cu aburi (*Ibidem*, fo. 49—49 v).

⁴ Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos. 1578/1848, fo. 24. La 5 iulie 1848 Președintele Sfatului Municipal cerea Ministrului din Lăuntru prin adresa 2161 și acoperirea pagubei de 1200 lei, produsă la schimbarea banilor casieriei în galbeni (Arh. St. Buc., *Min. Lucr. Publ.*, dos. 1578/1848, fo. 25); Ministerul a răspuns Municipalității la 15 iulie prin adresa 2879 arătînd că cei 1500 galbeni au fost scăzuți din datoria Municipalității către dînsul, însă nu poate acoperi paguba de 1200 lei produsă la efectuarea schimbului, propunînd a fi trecută în cheltuielile curente ale Casei Orașului (*Ibidem*, fo. 27). Municipalitatea reveni din nou la 24 iulie prin adresa nr. 2498 arătînd că nu poate îngădui Casei sale o pagubă de 1200 lei, pretinzînd atunci restituirea celor 1500 de galbeni pentru a-i schimba în lei, în suma cheltuită inițial de Municipalitate (*Ibidem*, fo. 28). Răspunsul Ministerului prin adresa nr. 3092 din 4 august curmă corespondența acestui subiect, indicîndu-se că Ministerul nu poate acoperi paguba celor 1200 lei pierduți la prefacerea monedei de către Sfat, iar cei 1500 de galbeni fiind intrați în Casa Ministerului au fost cheltuiți și nu mai pot fi restituiți (Arh. St. Buc., *Ministerul Lucrărilor Publice*, dos. 61/1848, fo. 47).

Ministerul Treburilor din Lăuntru s-a adresat la 30 august 1848 inginerului hidrotehnic Marsillon, reîntors de la Paris, motivînd abandonarea proiectului mecanicului Guilbert, adjunctul tehnicianului francez, din pricina prețului său prea costisitor și cerîndu-i realizarea unui nou proiect, mai economic¹. Evenimentele din septembrie și instalarea căimăcămiei reacționare a lui Cantacuzino au împiedicat însă realizarea acestei inițiative, părăsită ca atîtea altele în urma înăbușirii revoluției.

În ceea ce privește aprovizionarea cu carne a populației, Consiliul Municipal a luat unele măsuri prin publicația nr. 3271 din 1 septembrie 1848, care preciza că atunci „cînd s-a propus întîiași dată ideia de a se lăsa slobodă tăierea cîrnii, mare grijă se încuibase în inimile orășenilor, temîndu-se să nu cerce lipsă simfitoare, sau să plătească acest artîço! cu prețuri covîrșitoare. Aceste bănuieli erau temeinice, pentru că și lucrul era cu totul nou, dar experiența de o lună a dovedit cu chip netăgăduit, că chibzuirea celor ce au propus această măsură a fost temeinică și ne încuragează a crede că, de se va întinde și la celelalte obicinuite, de întîia trebuință, precum vedem că se urmează cu orice fel de negoț și prețurile vor fi potrivite și calitatea mai bună; căci unde este concurență, acolo urmează a se sili să scoată product mai bun, ca să-l poată desface și, prin urmare, a se folosi; iar cel împotriva următor, mai ales la asemenea articole, este sigur a perde și osteneala și capitalul și, ceea ce este mai presus decît toate, reputația. Este cunoscut că prețul cîrnii, pînă la sfîrșitul lunii lui septembrie (!)², a fost de douăzeci și opt parale ocaua. Acum, după noua orînduială ce s-a făcut, acest articol începuse a se vinde cu treizecișidouă, dar concurența n-a întîrziat, numai după vreo cîteva zile, a face pe unii măcelari să vîndă carnea de vacă, foarte bună, iarăși cu 28 și 30 parale, după încredințarea ce a luat Sfatul de la funcționarii săi și anume:

Dima, starostea, în piața Ghica, pe... par. 30

Constantin Opodată în ulița de pămînt pe... par. 28

Ioniță Tremurici, în mah. Sf. Ștefan, pe... par 28

pentru care Municipalitatea a socotit de cuviință a face aceasta cunoscut tuturor cetățenilor, spre sciință”³.

În ceea ce privește activitatea edilitar-urbanistică propriu zisă a organelor municipale în perioada celor trei luni de guvernare revoluționară, ea s-a redus la unele măsuri și inițiative luate mai cu seamă în domeniul aprovizionării cu apă potabilă, al canalizării, al iluminatului, al salubrității publice și al pazei contra incendiilor și mai puțin în acel al construcțiilor.

Comisia lucrărilor publice — alcătuită din 5 membri — s-a reunit cu foarte mari greutate; inginerul hidrotehnic francez Jean Marsillon este nevoit să se adreseze la 13 august Ministerului Treburilor din Lăuntru, cerînd completarea comisiei cu încă doi membri, dintre care un

¹ *Ibidem*, fo. 48.

² Greșit, probabil în loc de „august”.

³ *Anul 1848 în Principatele Romine...*, vol. IV, p. 155—156.

arhitect¹; alegerea Ministerului s-a fixat inițial la arhitectul Fildier², dar prin decretul nr. 463 al Locotenenței Domnești din 22 august, comisia a fost completată cu arhitectul Jules Villacrosse³.

La 15 august 1848, Șeful Poliției Capitalei, I. C. Brătianu, prin adresa nr. 8115, arăta Consiliului Municipal că „*trebuie să având supt iscălitul a cunoaște cîte uliți mari, de mijloc și mici să află în raionul Capitalii spre a să putea regula în lucrările sale*”. De aceea el „*invită pe onorabilul Consiliu de a bine voi să-i dea această știință cît s-ar putea mai în grab fiind foarte trebuincioasă*”⁴. La răspunsul Consiliului că Șeful Poliției se poate interesa mai temeinic despre aceasta la comisari, Brătianu revine prin adresa 8626 din 23 august, obiectînd Consiliului Municipal că „*deși prin adresul dumneavoastră cu no. 2987 arătați că această știință o putem lua de la comisiile respective, dar nu poate fi așa sigure (!) această știință ca de la dumneavoastră, căci planul tipografic (!) al cetății (!) să află în păstrarea onorabilului Consiliu, iar nu la comisari*”⁵.

Consiliul răspunde din nou Șefului Poliției prin adresa nr. 3136 din 26 august, precizîndu-i „*că nici prin plan nici prin alte forme ulițile Capitalei nu au pînă acum nici un fel de nume cu deosebire, și de aceea Consiliul a socotit și socotește că știința de care aveți trebuință, o puteți mai bine lua prin comisiile vopselilor*”⁶.

Din această corespondență — a cărei urmare nu o cunoaștem — rezultă că la 1848 orașul nu avea nici străzile cu denumirile fixate, iar cunoștințele cele mai temeinice asupra topografiei diferitelor vopseli, le aveau mai degrabă comisarii decît Consiliul Municipal. Nu este mai puțin adevărat că autoritățile municipale dețineau încă de la 1846 planul dezvoltat al Capitalei, în 100 de planșe, alcătuit de maiorul Borroczyński și colaboratorii săi, dar din motive pe care nu le putem determina, au refuzat să-l pună la dispoziția Șefului Poliției.

Neajunsurile legate de lipsa de denumire a străzilor din Capitală, s-a încercat a fi remediate prin fixarea pe fiecare casă a unor tăblițe conținînd numărul curent, mahalaua și ocolul cărora aparținea casa. Aceste tăblițe fuseseră comandate antreprenorului Efstăție Anastasescu încă înainte de izbucnirea revoluției, dar tăblițele confecționate fuseseră respinse datorită slabei lor calități⁷. De aceea la 17 iulie 1848 Ministrul Treburilor din Lăuntru, Nicolae Golescu, prin adresa nr. 1755 făcea

¹ *Ibidem*, vol. III, p. 400.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, vol. III, p. 597.

⁴ Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos. 1677/1848 (*Delă pentru împărțirea Capitalei în 5 culori*), fo. 69.

⁵ *Ibidem*, fo. 71.

⁶ *Ibidem*, fo. 72.

⁷ Acest lucru nu l-a împiedicat însă pe Efstăție Anastasescu să se plîngă la 5 august 1848 Locotenenței Domnești, prin jalba înregistrată la nr. 772, protestînd împotriva deslăcerii arbitrare (!) a contractului, întrucît el ar fi respectat toate clauzele, confecționînd 3200 tăblițe pentru casele din vopseaua albastră, vopsindu-le de două ori care ar fi fost aprobate de trimisul fostului Sfat Orășenesc, Nicolae Lahovari și de meșteri nemți. Pe motiv că forma tăblițelor nu e potrivită și trebuie schimbat modelul antreprenorul se plînge că acum se caută a fi lichidată lucrarea. Anastasescu cere însă continuare și achitarea drepturilor bănești, precum și „om de la Sfat” spre a-l însoți și îndruma la fixarea tăblițelor pe case. (*Ibidem*, fo. 61—61 v).

Întru numele Domnului

Enopabilislor conciliis Ministrului

Întru numele Domnului este acordată a hărăzului hărăzului meu
pe de mărimea, mi mări ce aphis în paionu în avaria
cega a ce ustea părăta în hărăzului cahe, în cele
enopabilislor conciliis de a binu mi în avaria
înuz hit cap ustea mai în pără pără pără pără
hărăzului.

Calistayn mi dăruie.

Ulcuph uluph hărăzului. N.C. Părăzului

de hărăzului

1848. 2/15.

1848. 8/15.

Adresa Șefului Poliției din 15 august 1848 către Consiliul Municipal,
cerindu-i lista completă a ulițelor din Capitală

cunoscut Consiliului Municipal că „*prin raportul domnilor arhitecți Orescu și Melic, încunoștinându-se Ministerul despre nepotrivita formă a tăblițelor ce se fac pentru numerotația orașului, să invite prin aceasta Onorabilul Consiliu ca să facă numai decît cuvenita din parte-i punere la cale a înceta prezisa lucrare, numai plătindu-se și din casa sa, nici un ban pentru acest sfîrșit, pînă după osăbită chibzuire ce este a să face*”, iar numai după aceea „*să va întoarce Onorabilului Consiliu dezlegarea cuvenită*”¹.

Lucrarea fiind necorespunzătoare a rămas întreruptă în tot timpul guvernării revoluționare, reluîndu-se mai tîrziu pe alte baze.

În domeniul edilității publice, aprovizionarea cu apă potabilă a unei părți a populației din centrul Capitalei a continuat să se facă prin fîntînile acționate prin mașinile instalate în bastimentul de lingă Dîmbovița în mahalaua Gorgani; șeful secției lucrărilor publice era autorizat de C. A. Rosetti, director al Departamentului Treburilor din Lăuntru, în august 1848, să elibereze 2564 lei în contul lefilor „*impiegaților fîntînilor din Capitală... după punerea la cale făcută și raportu d. Gilbert mecanicu*”². După înăbușirea revoluției, inginerul hidrotehnician Marsillon, plîngîndu-se Departamentului din Lăuntru la 16/28 septembrie 1848, că după ce „*am săvîrșit o parte din lucrările fîntînelor, am îmbunătățit stăvilarele șanțurilor Dîmboviței și am făcut vreo cîteva alte lucrări foarte puțin însemnătoare... astăzi nu mai am ce lucra, fîntîna mea aici este vătămătoare statului, toate îmi zic că a sosit minutul pentru a mă întoarce la țara mea*”. El cere desfacerea contractului încheiat cu Statul și o grațificație, reprezentînd leafa sa pe șase luni³. Cererea sa este admisă, plătindu-i-se înainte de a pleca din țară suma de 1200 franci, stipulați în contractul de angajare⁴.

În ceea ce privește iluminatul public, în timpul revoluției de la 1848, Capitala ajunsese să fie iluminată cu 850 felinare cu luminări de seu, în afara celor cu lămpi, după cum rezultă dintr-o adresă înaintată la 13 iulie de Consiliul Municipal casieriei sale⁵.

Cu privire la canalizare, nu cunoaștem în această epocă decît o singură inițiativă luată de Municipalitate pentru astuparea șanțului Gîrliții din mahalaua Antimului, în urma adresei nr. 1682 din 12 iulie 1848 a

¹ *Ibidem*, fo. 58.

² Sumele erau astfel repartizate: „d. Gilbert mecanicu 1500 lei; Petre Martin, încălzitoru pompelor 300 lei; Ioan Pache, pe 31 zile cu 3 lei pe zi (93 lei); George Biegrad, pe 29 zile cu 4 lei pe zi (116 lei); Ion Ungureanu pe 29 zile cu 3 lei pe zi (87 lei); Costache pe 28 zile cu 3½ lei pe zi (98 lei); Ioan Baroc pe 29 zile cu 3 lei pe zi (87 lei); Molnar lăcătușu, pe 28 zile cu 7 lei pe zi (196 lei) și Niță Petre, pe 29 zile cu 3 lei pe zi (87 lei)”, cf. I. V. Cojocaru, *Documente privitoare la economia Țării Romînesti*, vol. II, p. 952, nr. 745.

³ *Ibidem*, II, p. 953—954, nr. 747.

⁴ *Ibidem*, II, p. 955, nr. 748.

⁵ „Pentru 39 felinare ce s-au adăugat pe lingă 811 a căroră aprindere s-au început de la 1 ale trecutului mai și pentru că urmează a primi contracțiul luminării uliților lei 585 plata aprinderii lor pe un trimestru socotită a patra parte din lei 60 cu care sint însărcinați prin contract a primi de un felinar pe an. De aceea după cererea făcută prin hirtia de la... (loc alb) ale curgătoarei luni vei slobozi din paragraful nr. 1 al luminării suma de lei 585 în moneda și cursul tîrgului în primirea celui nou chezaș Sterie Constandin și în ființa contracțiilor de la care vei lua dovadă în condică după orînduială. 1848, iulie 13. Salutare și frăție (1) Statul Municipal”, cf. D. Leonida și N. Caranfil, *Din istoricul instalațiilor tehnice ale Municipiului București*, vol. I, Buc., 1935, p. 48.

Ministerului din Lăuntru privind grăbirea lucrărilor¹. Ministerul, nemulțumit de vechiul proiect de asanare, delegase pe inginerul hidrotehnician Marsillon, pe Melic arhitectul Statului și pe Alecu Orăscu arhitectul orașului, cu redactarea unui nou proiect². Consiliul Municipal se plîngea însă Ministerului la 27 iulie prin adresa nr. 2524, că „prin nota dvs. de sub nr. 1682 faceți cunoscut Consiliului că pentru dezbaterea proiectului de mai nainte întocmit, spre stîrpirea șanțului Giritlii și a propunerilor d-lui Tilé arhitectul împotriva acestui proiectu, ați numit o Comisie de însemnați într-însa bărbați, poftindu-i ca, după înțelegerea ce vor lua cu Consiliul, spre a li se da trebuincioasele științe, să facă apoi cuvenita cercetare și chibzuire, de atunci, domnule ministru, Consiliul nu vede nici un fel de mișcare din partea orînduitei comisii, și, fiindcă vremea favorabilă a lucrării s-a scurtat; iar către aceasta contraccii asupra cărora sînt rămase prin lițitații părțile de lucrări destinate prin cel de mai nainte proiectu, reclamă darea voii de începere, Consiliul are onoarea a vă ruga ca să binevoiți de a repeta cuviinciosul îndemnu domnilor arhitecți ce alcătuiesc comisia întocmită de dumneavoastră, spre a grăbi cuvenita îndeletnicire-i asupra prezisei chibzuiri”³. Din nefericire, comisia orînduită nu și-a prezentat la timp observațiile, iar lucrarea a fost cu totul întîrziată obligînd Sfatul — după sfîrșitul revoluției — să reia problema printr-o îndelungată și chinuitoare corespondență cu autoritățile, spre a obține aprobările de rigoare⁴.

Pentru asigurarea salubrității orașului, Șeful Poliției, I. C. Brătianu, a adresat un apel public locuitorilor Capitalei, în august 1848, în care arăta că „Poliția... n-a lipsit de a se gîndi și la curățenia orașului, de la care atîrnă nu numai păstrarea hainelor, mobilelor și echipagiurilor, ba încă chiar și a sănătății dumneavoastră. Eată pentru ce Poliția a rugat și își mai repetază acuma rugăciunea, ca să puneți în toate zilele înainte de 8 ceasuri dimineața, de a mătura înainte locuinței dumneavoastră și de a vă prevesti, că unde nu va găsi măturat, Poliția va pune oamenii săi de-a mătura, pentru care stăpînul casei va fi silit de a plăti o jumătate de sfanțih”⁵.

În ceea ce privește măsurile care au fost luate pentru prevenirea incendiilor — cel mai periculos flagel dintre cele ce amenințau perpetuu orașul — tot Șeful Poliției făcea atenți pe locuitorii Capitalei la 20 august 1848: „...că uscăciunea este foarte mare și o scînteie este destul ca să dea foc Bucureșcilor, de aceea toți cetățenii sînt rugați de a nu mai fuma pe uliță”⁶.

De asemenea la 6 septembrie 1848, directorul Departamentului Treburilor din Lăuntru, C. A. Rosetti, adresîndu-se Locotenenței Domnești în această problemă prin adresa nr. 6378, arăta că „una din simptomele barbariei este de a fi totdeauna și în toate supuși primejdiilor; și poate

¹ Arh. St. Buc., Min. Lucrărilor Publice, dos. 45/1847, fo. 21.

² *Ibidem*, fo. 20, 23 (Adresele Ministerului nr. 1689 din 12 iulie 1848 și nr. 1815 din 30 iulie 1848).

³ *Ibidem*, fo. 22.

⁴ Adresele Sfatului către Departamentul din Lăuntru nr. 3926 din 7 octombrie 1848, nr. 4494 din 31 oct. 1848, nr. 2122 din 29 august 1849, ș. a. (*Ibidem*, fo. 24, 38, 45).

⁵ *Anul 1848 în Principatele Romîne...*, vol. III, p. 446.

⁶ *Ibidem*, vol. III, p. 574.

că aceasta a fost pricina că fostul Guvern nu numai că nu a voit să asigure casele publice împotriva focului, ci încă a făcut și toate piedicile asociației contra incendiului, numită „Globul” din Londra, care este un an acum de cînd își are agentul ei și a început lucrările sale”.

Rosetti era de părere „ca să se asigureze îndată toate casele publice, atît pentru interesul Statului, cît și pentru pilda ce este dator a da, ca să lumineze pe cei ce încă nu simt folosul ce aduce această asigurare”¹.

În perioada guvernării revoluționare, posibilitățile dotării Capitalei cu noi construcții au fost foarte limitate. Au fost aduse mai mult modeste reparații unor clădiri publice și cîteva amenajamente fostei grădini de la Filaret, devenită Cîmpia Libertății.

Prin adresa nr. 1417 din 25 august 1848 a generalului Tell, Șeful oștirii, către Ministerul Treburilor din Lăuntru s-a cerut efectuarea reparațiilor necesare la odăile fostului palat domnesc de pe Podul Mogoșoaiei unde erau adăpostite „gradurile muzicii Statului”².

Ministerul răspunde afirmativ generalului Tell prin adresa din 28 august 1848, anunțînd că a dat dispoziții executorului Curții administrative, Hristache Orăscu, să întocmească devizul³. Acesta înaintează Ministerului prin adresa nr. 33 din 29 august 1848 un deviz în valoare de 302 lei⁴, aprobat de Sfatul Administrativ prin jurnalul încheiat la 30 august⁵; în urma evenimentelor din septembrie, o constatare făcută la fostul palat domnesc la 23 septembrie, preciza că au fost sparte 197 de geamuri⁶.

La 28 iulie 1848, prin adresa nr. 4801, Ministerul din Lăuntru s-a adresat Președintelui Municipality Capitalei, D. Polizu, aducîndu-i la cunoștință cererea făcută de Locotenența Domnească prin decretul nr. 371 pentru ca prin arhitectul Municipality „să se înființeze în Cîmpul Libertății o tribună și cîteva mese” destinate oratorilor politici⁷. Consiliul Municipal s-a adresat de îndată la 30 iulie, arhitectului Al. Orăscu pentru executarea celor cerute⁸. La 31 iulie, Al. Orăscu a prezentat un raport Municipality, comunicîndu-i că pentru executarea lucrării era necesară suma de 60 de galbeni⁹; Președintele Consiliului Municipal a acceptat

¹ I. Cojocaru, *op. cit.*, II, p. 952—953, nr. 746.

² Aceste modeste reparații prevedeau printre altele drogerea a 3 sobe cu ușile și capacele lor, a unui cotlon pentru gătit bucatele ș. a., cf. Arh. St. Buc., *Min. Lucr. Publ.*, dos. 55/1845, fo. 298.

³ *Ibidem*, fo. 300.

⁴ Cuprinzînd următoarele cheltuieli: 27 lei — 3 uși de sobe; 21 lei — 3 capace de sobe; 55 lei — 3 sobe de reparat; o vatră boltită cu coșul ei și cotloane pentru a sluji de cuhnie cu tot materialul și lucru — 120 lei; o broască și zăvoarele ușii — 65; 4 geamuri — 14 lei (*Ibidem*, fo. 301).

⁵ *Ibidem*, fo. 317.

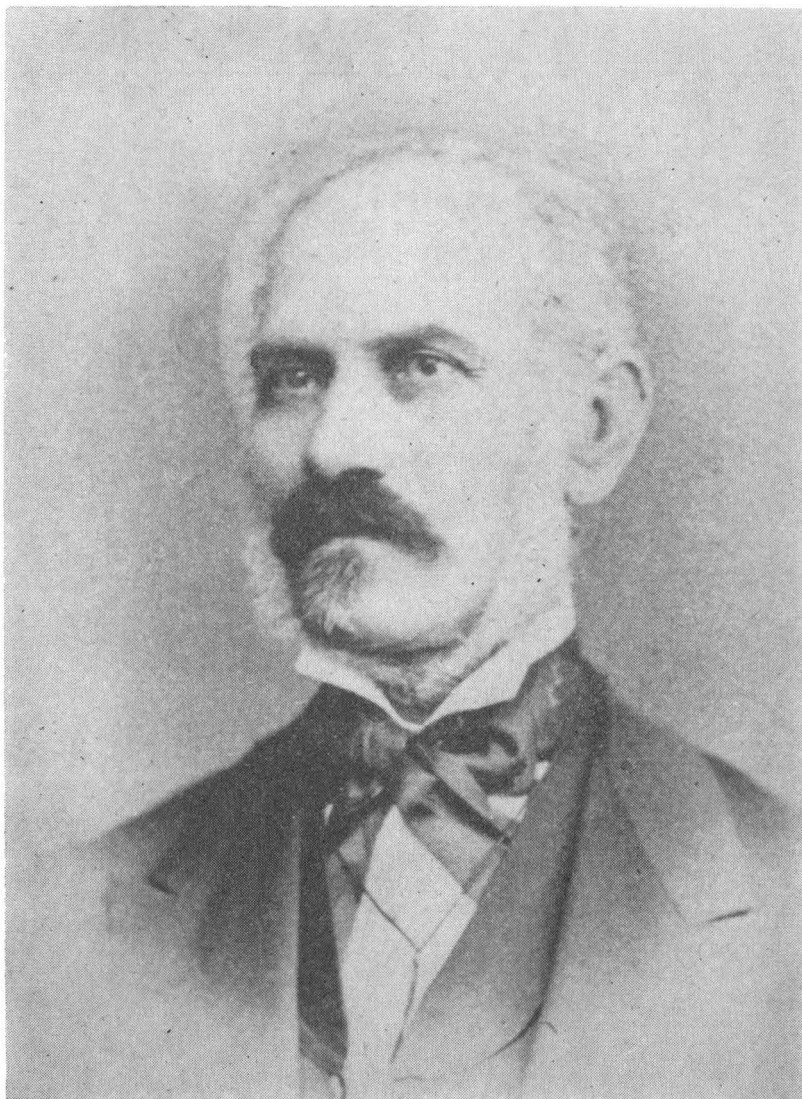
⁶ *Ibidem*, fo. 319 (Adresa lui Hristea Orăscu executorul curții administrative către Departamentul din Lăuntru).

⁷ Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos. 1605/1848, fo. 1.

⁸ *Ibidem*, fo. 2.

⁹ *Ibidem*, fo. 6.

devizul întocmit de Orăscu, încuviințându-l ca împreună cu Hilel Manoah, membru al Consiliului¹, să cumpere materiale trebuincioase, iar după săvârșirea lucrării să dea amândoi listă sub iscălitură, de cheltuie-

Alexandru Orăscu, arhitect șef al Capitalei în timpul revoluției de la 1848.

¹ Adresa Consiliului Municipal nr. 2608 din 31 iulie 1848 către Hilel Manoah, înștiințându-l de însărcinarea primită (*Ibidem*, fo. 9).

lile făcute¹. La 1 septembrie „tribuna pentru orator și mesele pentru a încăli pe dinsele mojiuni și hotăriri adoptate de majoritate” au fost terminate, costul lor ridicându-se la un total de 4107,9 lei²; se cere însă totodată intervenția Șefului Poliției „spre a opri norodul” la adunări „să se urce în tribună sau pe mese”.

După cum se poate constata, activitatea edilitară a Consiliului Municipal în perioada revoluției de la 1848 a fost destul de modestă, aceasta nu numai din pricina fondurilor bănești excesiv de modeste dar și din cauza neducerii pînă la capăt a unor inițiative care ar fi adus rezultate importante.

Orașul se înfățișa încă în ansamblul lui destul de primitiv în această epocă, după cum îl descrie un călător străin, căpitanul francez Sabatier. Acesta fusese trimis în vara anului 1848 de către generalul Georges Aupick, ambasadorul francez de la Constantinopol, împreună cu ofițerul Dessaint, în Țara Românească, într-o călătorie informativă. Între 18 și 25 august 1848, cei doi ofițeri francezi au fost puși în legătură de către consulul Franței, Hory, cu membrii guvernului revoluționar și cu reprezentanții de seamă ai vieții publice și cu agenții diplomatice străine³.

¹ *Ibidem*, fo. 6. La 31 iulie, prin adresa 2606, Consiliul Municipal dădea dispoziții casierului Municipalității pentru „slobozirea a 1800 lei arhitectonului Orescu” (*Ibidem*, fo. 7). În urma ivirii unui surplus de nevoi, arh. Orăscu a înaintat la 24 aug. un nou raport, sub nr. 2317, către Municipalitate, reclamînd un supliment de 1600 lei (*Ibidem*, fo. 14), care i s-au acordat prin adresa nr. 3079 din 24 aug. a Consiliului Municipal (*Ibidem*, fo. 15), eliberați de casierie (*Ibidem*, fo. 16, 22—23).

² La 1 sept. 1848, arh. Orăscu înainta Municipalității prin raportul de sub nr. 2456, lista cheltuielilor făcute pînă atunci :

	Lei	par(ale)
Lemnăria trebuincioasă No. 1—2, ține suma de	576	30
	568	27
Doă stendarde cu lemnăria și zugrăvitul lor No 3	168	—
Lucrul dulgherii și ciopliturii No 4 ține	1953	48
Zugrăvitul tribunii și meselor trebuincioase No. 5	579	24
Înălțatul surfeții locului împrejurul tribunii	101	—
În trebuința birjii pentru vizitarea lucrării	160	—
	4107	9
Primiți sint prin ordinul nr. 2607 și 3079	3400	—
Rămîne a să mai răspunde spre răzuire suma	707	9
Din care chereștegiului Tănase Dobrovici	348	27
și d. Hermann pentru lucrătorii dulgheri	358	22

Prezidentul Consiliului Municipal a aprobat lista cheltuielilor (*Ibidem*, fo. 24; lista e publicată parțial și în *Anul 1848 în Principatele Romîne...*, vol. IV, p. 218—219), adresîndu-se casieriei la 6 sept., prin ordinul nr. 3347, să se plătească restanța cuvenită (Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos., 1605/1848, fo. 27). Ca acte ustificative arh. Orăscu a înaintat devizul alcătuit pentru chereșteaua luată de jupînul Tănase Dobrovici la „trebuința tribunii ce să face la Cîmpul Libertății” din 1 aug., în valoare de 576 lei și 30 parale (lista amănunțită: cuie, scînduri, scoabe etc.), (*Ibid.* fo. 25—25 v, 32), precum și statul de plată al muncitorilor dulgheri, primul stat de plată muncitoresc în București, conținînd numele lor și zilele lucrate pentru ridicarea tribunei din Cîmpul Libertății (plata muncitorilor s-a făcut cu cite 2,12 lei, 6 lei, 6,30 lei, 7 lei, 7,20 lei, 9 lei și 12 lei pe zi, în funcție de calificarea avută și munca prestată (*Ibidem*, fo. 32 v). Consiliul Municipal s-a adresat apoi la 6 sept. 1848, sub nr. 3348 Ministerului din Lăuntru, cerînd acoperire pentru suma de 4107,9 lei cheltuiți din Casa Orașului (*Ibidem*, fo. 28).

³ *Anul 1848 în Principatele Romîne...*, vol. II, p. 423; Vasile Lungu, *Un raport francez despre Țările Romîne la 1848 în Anuarul Gimnaziului Alexandru cel Bun pe anii 1923—1936*, p. 1—32.

Iată imaginea pe care și-a făcut-o Sabatier despre Capitala noastră: „Bukarest... 100.000 locuitori... Orașul este străbătut de un riu vijelios Dimbovița, care curge din Carpați spre Dunăre, aproape de la nord la sud. Albia sa nu este închisă între maluri, iar în timpul verii formează deseori bălți foarte vătămătoare sănătății. Se observă cu păreri de rău lipsa unor mari lucrări de folos obștesc în această Capitală a Țării Românești, care prezintă totuși strălucirea marilor metropole. Cuprinde un mare număr de biserici (aproape 300), clădiri frumoase etc.... dar numai câteva străzi sînt pavate și luminate, pe cînd mahalalele care acoperă cea mai mare parte a suprafeței sale sînt alcătuite din adevărate cocioabe, despărțite prin maidane și legîndu-se între ele numai prin drumuri prefăcute în primejdioase mocirle la cea mai mică ploaie”¹.

Dar lipsa posibilităților Consiliului Municipal de a elabora lucrări edilitare majore în Capitală nu s-a datorat numai absenței mijloacelor materiale laborioase, ci și dispozițiilor primite din partea guvernului provizoriu, apoi a Locotenenței Domnești, de a cheltui sume importante de bani — care în mod firesc și-ar fi găsit o altă întrebuintare — pentru primirea și adăpostirea diferiților dregători otomani trimiși de Poartă în vara anului 1848 la București. Iluziile elementelor burgheze șovăielnice și capitularde din rîndurile guvernanților de la 1848 că o primire fastuoasă acordată dregătorilor turci și o atitudine slugarnică față de aceștia, au predispune Poarta în favoarea regimului revoluționar, spulberate cu toată cruzimea în decursul singeroaselor evenimente din septembrie, au împovărat din greu casieria Municipalității bucureștene, care a irosit astfel zadarnic însemnate sume de bani pentru găzduirea și distracția funcționarilor otomani. O analiză succintă a cheltuielilor făcute cu ocazia primirii acestora la București, nu face decît să adauge încă o vină politicii șubrede și capitularde a lui I. Heliade Rădulescu, Christian Tel, I. C. Brătianu și a sprijinitorilor lor.

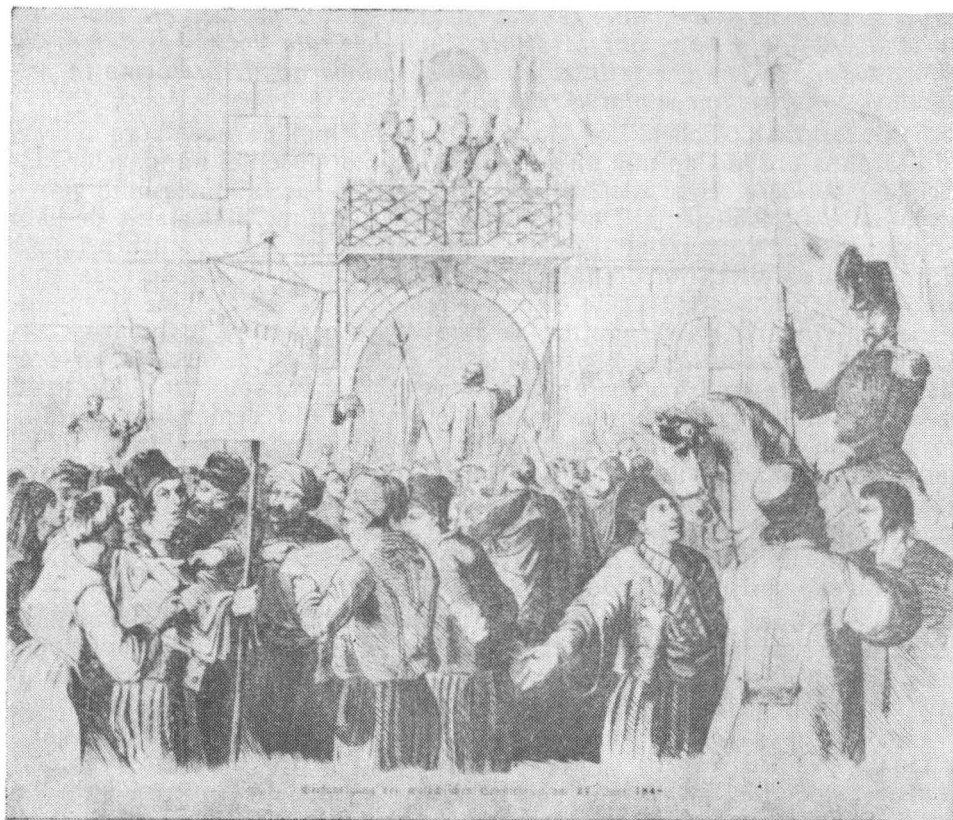
Astfel încă de la 20 iunie, la numai cîteva zile după izbucnirea revoluției și după jurămîntul depus de popor pe Constituție la Cîmpul Libertății, Ministerul Treburilor din Lăuntru se grăbește să scrie Sfatului Orășenesc al Capitalei prin adresa nr. 3300 despre „*grabnica pregătire a locașului, unde urmează a se găzdui Excelența Sa*”, (Talaat Effendi, trimisul Porții) „*precum și pentru toate cele de trebuință pentru masă*” (!) ; se cerea de asemenea să se puie la dispoziția lui C. A. Rosetti, însărcinat pentru primirea demnitarului turc, careta Sfatului și căruțe².

Prin adresa nr. 2130 din 2 iulie 1848, Sfatul Orășenesc nu întîrzia însă să arate Ministerului Treburilor din Lăuntru că „*magistratul, puind îndată la cale prin unul din membrii săi, anume d. Michail Bîtcoveanu, pregătirea celor trebuincioase pentru găzduire, dejun, prînz, cină și bufet Excelenței Sale Talaat efendi Comisarul I(naltei) Porți, trimis cu trebile acestui Prințipat, care a sosit în Capitală la 24 ale trecutului mai s-a*

¹ Elvira Georgescu, *Un mémoire inédit sur les Principautés Danubiennes au XIX-e siècle* în *Revue hist. du sud-est européen*, XIV (1937), nr. 4—6 (avril-juin), p. 125—126, ap. P. I. Cernovodeanu, *Istoria Bucureștilor prin călători străini*, vol. III, p. 535 (în mss).

² Anul 1848 în Principatele Romîne..., vol. I, p. 685. Mai vezi și Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos. 1604/1848. (*Pregătirea conacului lui Talaat efendi comisarul Porții*).

cheltuit din casa orășenească lei 18.471 și 38 parale”, reclamînd acum neîntîrziat *zișii bani*, fiind casa Maghiștratului întrebuințată spre întîmpinarea cheltuielilor ce fără încetare face pe fiecare zi, după neapăratele trebuințe ce se ivesc”¹. În felul acesta guvernul era perfect pus la curent că toți banii cheltuiți pentru primirea dregătorilor turci grevau în mod supărător Casa Sfatului, ce nu putea acoperi astfel nevoi mai urgente și mai folositoare colectivității. În dorința deșartă de a fi pe placul func-

Anunțarea Constituției la București în 1848 (stampă germană contemporană)

ționarilor turci, neținînd seama de interesele populației și ale municipalității, Ministerul Treburilor din Lăuntru se adresează din nou Sfatului Municipal la 9 iulie 1848 făcîndu-i cunoscut că „*pentru conacul (găzduirea) Excelenței Sale Suleiman pașa s-a hotărît la palatul domnesc de lîngă Mitropolie (palatul Bibescu)*”²; acolo dar urmînd a se pregăti și cele de

¹ *Anul 1848 în Principatele Romîne...*, vol. II, p. 241—242.

² Cu toate obiecțiunile înaintate autorităților de George Hill îngrijitorul palatului fostului domnitor Gheorghe Bibescu, de a pregăti încăperile clădirii, cît și careta de paradă cu 6 cai din grajdul Curții pentru Suleiman pașa, hotărîrea Guvernului a rămas aceeași (*Ibidem*, III, p. 67).

trebuință pentru ale mîncării și ale meselor, se recomandă pentru toate acestea ca îngrijitor pe Michalache Abdulaid“¹. Sfatul Municipal, prin răspunsul său de sub r.r. 2234 din 9 iulie, arăta că Abdulaid „pentru îndestularea celor de trebuință ale mîncării, birjei și celelalte privitoare spre mulțumirea Excelenței Sale Soleiman pașa, ce este a sosit în Capitală“, a cerut un preț de 35 galbeni pe zi, sumă pe care nu i-o poate acorda,

Sosirea lui Suleiman pașa la Giurgiu la 19 iulie 1848.
(După o gravură germană contemporană).

avînd în vedere că pentru Talaat efendi se cheltuiseră numai 20 galbeni pe zi².

Ca și cum cheltuielile pentru întreținerea pașei nu ar fi fost suficiente, Ministerul Treburilor din Lăuntru a hotărît și un program costisitor privind „primirea în Capitală a Excelențelor Lor Suleiman pașa și Talaat efendi, comisarii Înaltei Porți“, după următorul ceremonial :

1. Un arc de triumf la bariera pe unde vor intra și altul la palatul de la Mitropolie.
2. O muzică la palat și alta la arc.
3. Constituția tipărită pe materie de mătase prezentată de 12 fete și 12 băieți în costumul național țărănesc.
4. Maghiistratul va ieși înainte cu pîine și sare.
5. Asemenea Vornicia Orașului și Poliția, cu corporațiile, cu steagurile lor și cu clerul.

¹ *Ibidem*, II, p. 362.

² *Ibidem*.

6. Asemenea șeful gvardiei naționale cu un batalion bine ales.
7. Un escadron cu careta de paradă, care va fi însoțită de Ministrul de țeremonie.
8. La Palat se va așeza gardă de cinste; se va afla Șeful Oștirii cu Stabul și Guvernul provizoriu cu miniștrii.
9. La ușa palatului se va așeza un steag românesc și unul turcesc, asemenea alte 2 la conacul d. Talaat efendi.
10. În seara aceea se vor ilumina casele publice și cele particulare, acestea din urmă prin îndemnare¹.

Sfatul Municipal urma să răspundă direct de îndeplinirea articolelor 3, 4, 9 și 10 din programul de ceremonial; *„cît pentru banii ce va cheltui Sfatul... va da apoi sub-iscălitului (Nicolae Golescu) socoteală, spre a se hotărî a lor slobozire”*².

Pentru confecționarea arcului de triumf, Ministerul se adresa sub nr. 4629 la 11 iulie 1848 Sfatului Municipal recomandîndu-i ca *„din materialul de lemn ce se află în păstrarea aceluia Sfat, rămas din arcurile de triumf și din luminațiile săvîrșite la venirea aici a Prințului Sturdza, Sfatul va da îndată în primirea d-lui Rosenthal partea ce va alege pentru săvîrșirea unui asemenea arc, cu care s-a însărcinat în onoarea Comisarilor Înaltei Porți”*³. Decorațiile arcului aveau să fie confecționate de pictorul Rosenthal, dar cu săvîrșirea efectivă a arcului a fost însărcinat Melic *„arhitectonul Statului”*, după devizul estimativ cheltuielile urmînd a se ridica la 9000 lei⁴.

Sfatul Municipal răspundea Ministerului Treburilor din Lăuntru prin adresa nr. 2347 din 13 iulie, arătînd că pentru arcul de triumf *„parte din acele materialuri de lemn au fost luate cu împrumutare, care s-au și înapoiat, iar cele cumpărate de Sfat s-au vîndut încă de atunci și prețul lor s-a întors în Casa orașului”*⁵; de aceea Ministerul înștiință Vornicia Orașului București la 13 iulie sub nr. 4165, să poruncească *„maimarbașii de aici să dea d-lui Melic arșitectonului vreo 40 de dulgheri”* pentru confecționarea arcului de triumf⁶.

Pe lingă acestea, Ministerul mai face cunoscut Sfatului prin adresa nr. 4170 din 13 iulie, că *„domnii Montrezor și Iscovescu, însărcinați fiind cu decorația sălei teatrului pentru extraordinara reprezentație ce este a se da în onoarea Excelenței Sale Suleiman pașa, este poftit acel Sfat... să dea în primirea... numiților 50 galbeni împărătești pentru care vor da socoteală”*⁷, iar la 14 iulie, prin adresa nr. 4182, pretinde *„ca la venirea Măriei Sale Suliman pașa, aici în Capitală, să se înlumeze seara toate încăperile publice”*, Sfatul urmînd *„să facă pregătirea pentru o luminație mai pompoasă și mai cu seamă la palatul fostului domn Bibescu”*⁸.

¹ *Ibidem*, II, p. 363.

² *Ibidem*, II, p. 363.

³ *Ibidem*, II, p. 398.

⁴ *Ibidem*, II, p. 425.

⁵ *Ibidem*, II, p. 492—493.

⁶ *Ibidem*, II, p. 493.

⁷ *Ibidem*, II, p. 494.

⁸ *Ibidem*, II, p. 507.

Noile pretenții ale guvernului de iluminare a orașului, trebuiau să fie acoperite tot din Casa orașului, ce urma să cumpere 1300 brazi de la administrația județelor Dimbovița și Prahova¹.

De asemenea Sfatul Municipal, mai trebuia în conformitate cu dispozițiile primite prin adresa nr. 4492 din 19 iulie a Ministerului, să închirieze casele boierului Grigore Obedeianul „*de subt Mitropolie*” pentru

Primirea lui Suleiman pașa la București (gravură contemporană).

¹ *Ibidem*, II, p. 639, 659. Consiliul Municipal înștiința Ministerul prin adresa nr. 2514 din 26 iulie, că plătește 50 lei căruța pentru transportul celor 1300 bucăți brazi din jud. Dimbovița și mai primesc 9 care cu 951 brazi din jud. Prahova, pentru care transport mai urma să plătească încă 36 galbeni. (*Ibidem*, II, p. 743).

găzduirea suitei lui Suleiman pașa și asigurarea oaspeților „cu așternuturi precum saltele, cearșafuri, perne și plapome”¹.

Lista nesfârșită a cheltuielilor nu se oprea aici. Președintele Municipality era obligat prin adresa nr. 4651 din 24 iulie a Ministerului² să se îngrijească pînă și de achitarea a 798 lei pentru îmbrăcămintea pregătită de croitorul Török vizitiului trăsorii destinate lui Suleiman pașa (!).

Suplimentar, Ministerul mai cerea Consiliului Municipal prin adresa nr. 5241 din 1 august, să facă „*grabnică punere la cale ca oștirea otomană, venind aici cu Exelenția Sa Suleiman pașa, să aibă în toate zilele porțiile de carne, orez, unt și pîne, precum și 2 bucătări pentru pregătirea mîncării de 2 ori pe zi, rînduind spre acest sfîrșit într-adins cinovnic...*”³.

În sfîrșit, prin adresa nr. 5206 din 6 august, Ministerul aduce la cunoștință Consiliului sosirea mult „*așteptatului*” oaspete, Suleiman pașa a cărui intrare în București urma să aibă loc Duminică 8 august, la ora 10 dimineața; Consiliul avînd pregătite toate cele ce i s-au cerut — „*va eși spre întîmpinarea Excelenței Sale la grădina d-lui Costache Cantacuzino, de lingă bariera Podului Mogoșoaiei*”⁴.

În ziua anunțată, Suleiman pașa și-a făcut intrarea triumfală în Capitală, primit cu toată pompa oficială, dar aclamat și de o mulțime de aproape 40.000 oameni, nădăduind în buna credință a înaltului dregător otoman, venit chipurile, să aducă recunoașterea regimului revoluționar de către Poartă⁵.

Bal⁶, iluminare publică⁷, spectacol de gală la teatru⁸, petreceri cu muzică militară⁹, ș. a., s-au succedat într-un ritm amețitor, dar nici revoluția și nici municipalitatea orașului — încărcată de atîtea cheltuieli

¹ *Ibidem*, II, p. 593.

² *Ibidem*, II, p. 707.

³ *Ibidem*, vol. III, p. 145. Consiliul Municipal comunică Ministerului prin adresa 2753 din 9 aug. că a pus la dispoziția soldaților turci însoțind pe Suleiman pașa, 50 oca carne de miel, 187½ oca jîmblă, 4 oca și 250 dramuri unt pe zi, 55 oca orez, 5½ oca unt, 10 oca sare, 50 oca ceapă, 1 oca luminări, 200 linguri de lemn, 90 rogojini, 1 căruță lemne de foc (*Ibidem*, III, p. 304—305).

⁴ *Ibidem*, III, p. 256.

⁵ Ceremonia intrării lui Suleiman în Buc., este descrisă cu multe amănunte în „*Popolul Suveran*” nr. 18, din 13 aug. 1848 (*Ibid.*, III, p. 290—291).

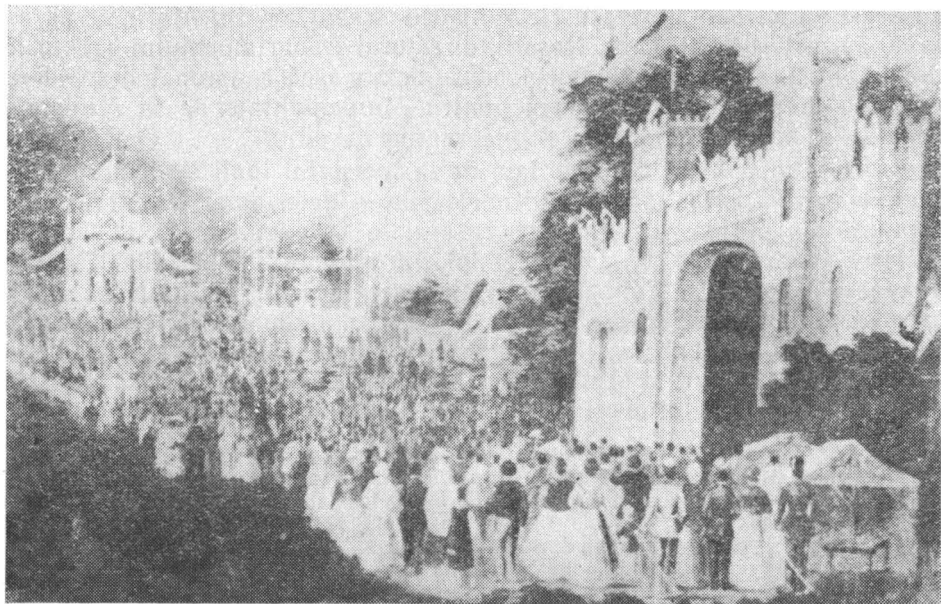
⁶ Pentru balul dat marți seara, 10 aug. la ora 20,30 în sala amenajată în grădina publică de la capul Podului Mogoșoaiei (*Ibid.*, III, p. 337) au fost însărcinați cu decorarea sălii arh. Orăscu (*Ibidem*, III, p. 308) și tapișierul Grenier, plătindu-li-se 8498 lei (*Ibidem*, III, p. 262, 341); de asemenea Sîatul a plătit 79 galbeni lui P. Nenișor „orînduîtu cu îngrijirea facerii pavilionului din grădina publică, în plata chiriiilor birjilor întrebunțate de tapișeri ș. a.” (*Ibid.*, III, p. 433); mobila sălii a fost procurată de Gh. Pashal, membru al Cons. Municip., iar bufetul, organizat de Costandin Alexe și Alexe Catina, prin licitație și contract (*Ibid.*, IV, 27).

⁷ Iluminarea șoselei la grădina publică în seara de 11 aug. pt. Suleiman pașa a fost asigurată de Alex. Orăscu arhitectonul orașului, Karl Mayer, directorul grădinilor publice și antreprenorul Samuil Hirsch, pentru suma de 4028,36 lei (*Ibidem*, III, p. 275; IV, p. 27—28, 171), iar „artifițiile” au stat în grija sublocotenentului Magheru (*Ibidem*, III, p. 271).

⁸ Pentru spectacolul de gală la teatru vezi, *Ibidem*, II, p. 494.

⁹ Prin adresa Ministerului Treburilor din Lăuntru nr. 3815 din 23 aug., Municipalitatea a fost nevoită să plătească 12 galbeni lui Wist, care a cîntat cu muzica militară pt. Suleiman pașa (*Ibidem*, III, p. 607).

inutile¹ — n-au profitat cu nimic de pe urma vizitei lui Suleiman pașa — dezavuat mai târziu de Poartă — care n-a avut drept rezultat decât confirmarea Locotenenței Domnești, ce a promovat o politică dezastruoasă de compromisuri și capitulare față de reacțiune. Tot ceea ce a obținut Consiliul după plecarea lui Suleiman pașa, n-au fost decât plângeri² și

Adunarea de la Filaret din august 1848 cu ocazia venirii în capitală a lui Suleiman pașa

¹ Ministerul a eliberat Consiliului Municipal prin adresa 5326 din 12 aug. un credit de 2000 galbeni din Visteria Statului pentru cheltuielile pricinuite de primirea lui Suleiman pașa (*Ibidem*, III, p. 380); în afară de aceasta s-au mai cheltuit încă 1999 lei și 28 parale pentru întreținerea soldaților din escorta trimisului Porții (*Ibidem*, III, p. 483, 643—644); mai vezi și Arh. St. Buc., *Municip. Buc.*, dos. 1684/1848 (*Cheltuieli făcute cu Suleiman pașa*).

² Astfel, îngrijitorul palatului fostului domnitor Bibescu, G. Hill, plângându-se că a fost constrins prin ord. Consil. Municip. 2752 din 8 aug. 1848 să puie la dispoziție palatul pentru Suleiman pașa, arăta că „în palat s-au găzduit dar nu numai Excelența Sa Suleiman pașa cu suita, dar încă și toți ofițerii și toată oștirea ce a venit cu Ex. Sa. Membrii onorabilului Consiliu singuri au putut avea prilej a se încredința despre stricăciunea ce s-a făcut la parcheturi, mobile, perdele și celelalte și mai cu seamă în grădină. Pricinuirea unora și a altora de sine și se înțelege că este zadarnic cum că Statul ar fi plătit chirie; a plătit chirie pentru ziduri, iar nu a plătit chirie pentru mobile și dacă fostul domn Bibescu ar fi luat ceva chirie mai mult decât i se cuvine, stăpînirea ar fi putut să se îndrepteze la o judecatorie și s-ar fi despăgubit la dînsul pentru aceasta... Eu nu pot fi răspunzător pentru paguba ce s-a întîmplat proprietarului acestui palat, ci onorabilul Cons. Municipal, prin a cărui poruncă s-a deschis” (*Anul 1848 în Princip. Rom...*, III, p. 404). La 16 aug. Cons. Municip. înainta Min. Treb. din Lăuntru, prin adr. 2190, plîngerea lui Hill (*Ibidem*, III, p. 478), hotărîndu-se ca Vornicia Politiei să întreprindă cercetări. Paralel cu această anchetă s-a examinat însă și problema chiriei plătite epitropiei palatului Bibescu de către Stat. Din raportul lui I. Voinescu II, Min. Treb. din Afară adresat Min. Treb. din Lăuntru la 20 aug. privitor la cercetările efectuate de Min. Controlului, rezultă că plata chiriei pala-

nesfârșite reclamații de bani¹ pentru acoperirea nenumăratelor cheltuieli făcute cu prilejul vizitei dragotărului otoman.

Nu se isprăviseră încă bine toate acestea, când municipalitatea bucureșteană a fost nevoită să facă față și pregătirilor de primire în Capitală a lui Fuad efendi, noul comisar al Porții, venit de fapt în țară cu armată și instrucțiuni precise de la Constantinopol, pentru înăbușirea revoluției. În acest scop, Ioan Voinescu II, Ministrul Treburilor din Afară, se adresa la 30 august 1848 lui C. A. Rosetti, directorul Departamentului Treburilor din Lăuntru, arătându-i că Locotenența domnească a aprobat deschiderea unui alt credit de 2000 galbeni pentru Municipalitate de la Ministerul Finanțelor, deși nu fusese achitat integral nici cel dintîi².

Agitația politică din Capitală de la începutul lunii septembrie, când regimul revoluționar își trăia ultimele zile, a determinat trimiterea unor deputați din partea locuitorilor orașului la Suleiman pașa la Giurgiu, înaintea plecării sale din țară și a înlocuirii lui prin Fuad efendi, pentru a apăra Constituția. Pentru aprovizionarea acestor delegați cu cîteva care de pîine pentru drum, Ministerul Treburilor din Lăuntru s-a adresat Consiliului Municipal la 1 septembrie³; Municipalitatea s-a achitat de noua sarcină, raportînd Ministerului la 2 septembrie prin adresa nr. 3294, că procurase 1256 piini și 4 rogojini încărcate în două care date în

tului domnesc de sub poalele dealului Mitropoliei fusese achitată pînă la 23 apr. 1849, Epitropia Palatului urmînd a restitui suma de 37730 lei dați mai mult decît se cuvine pe intervalul de timp dintre 15 iunie 1848 și 23 apr. 1849. Locot. Dom. a răspuns: „la timpul cuviincios vor răspunde cei ce au închiriat un al 2-lea palat în greutatea țării cînd patria avea unul (cel de pe Pod. Mogoșoaii); iar proprietarii prin epitropii lor să se întrebe dacă vor să întoarcă banii analog sau dacă voesc a lăsa pînă la soroc casele pe seama Statului, aridicînd mobilele“ (Arh. St. Buc., *Min. Lucr. Publ.*, dos 55/1845, fo. 296). Problema a rămas însă în suspensie pînă la sfîrșitul revoluției, iar plîngerile lui Hill n-au fost soluționate.

¹ Din suma de 2000 galbeni promiși de Minister, pt. acoperirea celor pricinuite de vizita lui Suleiman pașa, Consiliul Municipal n-a primit decît 35.750 lei, sumele cheltuite depășind însă cifra de 80.000 lei. Consiliul cerea de urgență Ministerului prin adresa nr. 3061 din 23 august acoperirea sumelor de la Visterie în casa orașului „cît se va putea mai neîntîrziat... spre a-și întîmpina neapăratele cheltuieli ce se urmează neîncetat“ (*Anul 1848 în Principatele Romine...*, III, p. 610—611). De asemenea Consiliul înștiința Ministerul prin adresa nr. 3098 din 25 august că nu avea de unde plăti 7000 lei „în primirea d. Executor al Curții Administrative (Hr. Orăscu), pentru desfacerea chiriei trăsurilor ce s-au trimis la Giurgiu în trebuința Excelenței Sale Suleiman pașa“. Rosetti, Ministrul din Lăuntru, cerînd cu insistență acoperirea banilor din orice fonduri ar fi (*Ibidem*, III, p. 666). La 27 august, prin adresa 3145, Consiliul Municipal protestează împotriva hotărîrii Visteriei ca din cei 2000 galbeni promiși, să sustragă 18471,38 lei cheltuiți înainte pentru primirea lui Talaat efendi, reclamînd plata separată atît a celor 2000 galbeni cît și a celor 18471,38 lei cheltuiți cu Talaat. Ministerul din Lăuntru a cerut Visteriei achitarea integrală a acestor sume (*Ibidem*, III, p. 712—713). Neprimind nici un răspuns Municipalitatea revenea prin adresa nr. 3034 din 31 august la cererea anterioară, de a i se împlini de urgență de la Visterie restul sumei pînă la 2000 galbeni, din care nu primise decît 35750 lei (*Ibidem*, IV, p. 5). Paguba Consiliului Municipal nu a fost încă acoperită, de vreme ce după înăbușirea revoluției, el revenea din nou la 15 septembrie prin adresa nr. 3538, pentru achitarea rămășiței de 1500 galbeni (*Ibid.*, IV, p. 380), care nu a mai fost însă niciodată primită.

² *Ibidem*, vol. III, p. 756. Încă de la 24 august Ministerul Treburilor din Lăuntru prin adresa nr. 5879, ceruse Municipalității bucureștene să trimită de îndată mobile pentru locuința destinată la Giurgiu lui Fuad efendi (*Ibidem*, III, p. 642).

³ *Ibidem*, vol. IV, p. 143.

primire lui Ștefan Minzescu pentru deputăția din Giurgiu, cheltuindu-se peste tot suma de 387,32 lei ¹.

La 9 septembrie, prin adresa nr. 6482, Ministerul Treburilor din Lăuntru dădea dispoziții Consiliului Municipal pentru amenajarea necesară a odăilor etajului de sus ale palatului statului de pe Podul Mogoșoaiei și mobilarea lor pentru a servi drept locuință lui Fuad efendi ². Ultimele dispoziții transmise de guvernul revoluționar municipalității bucureștene datează din 11 septembrie, când prin adresa nr. 6494 i s-a cerut eliberarea sumei de 546,28 lei către Dimitrie Aspri pentru cheltuiala făcută cu închirierea lucrărilor și plata oamenilor ce pregătiseră mesele lui Fuad efendi, aflat în tabăra de la Cotroceni, în zilele de 10 și 11 septembrie ³.

Intrarea armatelor cotopticare ale lui Fuad efendi și Omer pașa în Capitală la 13 septembrie — cu toată eroica rezistență a pompierilor de la Dealul Spîri, copleșiți de numărul mare al inamicilor — pecetluiește soarta revoluției și duce la reinstaurarea regimului reacționar, odată cu instalarea căimăcămiei lui Constantin Cantacuzino.

Invingătorii ocupă cele mai bune case din oraș, Fuad efendi instalându-se în fostul palat Bibescu ⁴, iar Omer pașa în palatul domnesc de pe Podul Mogoșoaiei ⁵.

Soarta Consiliului Municipal al Capitalei din perioada guvernului revoluționar era și ea pecetluită. Membrii Consiliului au fost tolerați de căimăcămia reacționară să mai funcționeze aproape o lună, pînă la lichidarea sarcinilor curente ⁶ și în primul rînd să rezolve problemele

¹ *Ibidem*, vol. IV, p. 170—171.

² *Ibidem*, vol. IV, p. 273.

³ *Ibidem*, vol. IV, p. 296.

⁴ Vezi adresa 3815 din 30 sept. a Consiliului Municipal către Căimăcămie, privind cheltuirea sumei de 771,20 lei la chioșcul făcut la grădina palatului fostului domn Bibescu pentru Fuad efendi (*Ibidem*, IV, p. 607). A se vedea și Arh. St. Buc., *Municip. Buc.*, dos. 1596/1848 (*Cumpărarea de mobile pt. locuința lui Fuad efendi*); dos. 1610/1848 (*Cumpărarea de servicii la palatul lui Fuad efendi*); dos. 1620/1848 (*Plata birjilor de la palatul lui Fuad efendi*); dos. 1629/1848 (*Lămpile așezate la palatul lui Fuad efendi*); dos. 1631/1848 (*Banii folosiți la reparațiile palatului lui Fuad efendi*); dos. 1633/1848 (*Banii cheltuiți cu curățirea hainelor la palatul lui Fuad efendi*); dos. 1634/1884 (*Cheltuiala cu iluminatul la palatul lui Fuad efendi*) etc.

⁵ La 25 sept., Consiliul Municipal raporta Depart. Treb. din Lăuntru că a cheltuit 2111,25 lei pt. amenajarea prin delegatul Consiliului, Ioan Pasha, a etajului de sus al palatului de pe Podul Mogoșoaiei pentru Omer pașa (*Anul 1848 în Principatele Romine...*, IV, p. 518—519). Mai vezi și Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos. 1590/1848 (*Reparațiile la casa lui Omer pașa*).

⁶ Vezi adresa Căimăcămiei din 17 sept. 1848 către Municipalitate, pretinzându-i acoperirea cheltuielilor necesare pentru palatul unde locuiește Fuad efendi, cit și pentru palatul de ședere a lui Omer pașa (*Anul 1848 în Principatele Romine...*, IV, p. 402); plata birjilor destinate acestor dregători, cu 45 lei pe zi (*Ibidem*, IV, p. 457); vol. V, p. 110); cheltuielile suplimentare pentru aprovizionarea ostașilor lui Omer pașa (*Ibid.* IV, p. 404); cumpărarea unor obiecte necesare lui Fuad efendi în valoare de lei 3061,08 (*Ibidem*, IV, p. 544) ș.a. Mai vezi de asemenea și Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos. 1591/1848 (*Cheltuielile urmate cu căldoriile lui Fuad efendi și Omer pașa*); dos. 1607/1848 (*Cheltuieli făcute de Sfat cu Ex. Lord Nisit Kerim și Izmail Sali efendi doctor al lui Omer pașa*); dos. 1656/1848 (*Cheltuielile cu găzduirea lui Rișat pașa în casele polcovnicului N. Bibescu*); dos. 1658/1848 (*Amplificații însărcinați cu darea tainurilor armatei otomane*) ș. a.

legate de încartiruirea trupelor turcești¹ și a celor țariste², venite între timp și ele în oraș sub comanda generalului Lüdgers.

Spre onoarea Municipalității bucureștene, remarcăm atitudinea curajoasă arătată față de căimăcămie și ocupanții turci, membrii Sfatului informînd pe C. Cantacuzino, noul caimacam reacționar prin adresa nr. 3587 din 19 septembrie, că au desemnat pe negustorii Ioniță Pavlovici

Cartierul general al lui Omer pașa de la Cotroceni în sept. 1848 (stampă germană).

și Andronachie Stoianovici să facă parte din comisia pentru cercetarea și rezolvarea plîngerilor ivite asupra pagubelor pricinuite locuitorilor Capitalei de către soldații lui Omer pașa, puși pe jaf și pe distrugeri³.

La 10 octombrie 1848 a fost reinstalat Sfatul Orășenesc al Poliției Bucureștilor, avînd ca președinte pe un reacționar notoriu cu înclinații

¹ Asupra acestei probleme vezi în special Arh. St. Buc., *Municipiul București*, dos. 1599/1848 (*Venirea armatelor otomane și primirea lor în țară*); dos. 1622/1848 (*Aprov. armatelor otomane*); dos. 1627/1848 (*Cheltuielile făcute pentru armata otomană*); dos. 1640/1848 (*Socoteala banilor cheltuiți cu armata otomană*) etc.

² Pt. aceasta vezi Arh. St. Buc., *Municipiul Buc.*, dos. 1593/1848 (*Clădiri făcute contra măsurilor statornicite în trebuința oștirilor rusești*); dos. 1657/1848 (*Cheltuielile Sfatului cu trebuințele rusești*); dos. 1660/1848 (*Aprovizionarea armatelor rusești*) ș. a.

³ *Anul 1848 în Principatele Române...*, vol. IV, p. 433. Mai vezi și Arh. At. Buc., *Municipiul București*, dos 1628/1848 (*Numirca a doi membri pentru a cerceta pricina făcută de soldații otomani*).

projariste, Costache Leuş, iar ca membri pe Ioan Samurcaş, Al. Xenocratis, Nicolae Lahovari, Răducanu Simonide şi Ioan Iliad, secretar fiind B. Nicoleanu¹.

Cu intrarea în funcţie a noului Sfat Orăşenesc, au fost îndepărtaţi din administraţie ultimii funcţionari din perioada revoluţiei, peste întreaga ţară abătându-se vâlul negru al reacţiunii şi al reprimării maselor populare.

Bilanţul realizărilor pe plan municipal al guvernului revoluţionar a fost destul de modest. Nici scurta perioadă de guvernare, nici sarcinile politice complexe, cărora trebuia să le facă în primul rînd faţă, nu i-au oferit răgazul să se concentreze mai efectiv asupra vieţii municipale a Capitalei. Iniţiative laudabile, mai ales în ceea ce priveşte transformarea instituţiilor orăşeneşti ca şi alte lucrări edilitare mai de importanţă, nu au putut fi aduse la îndeplinire. Desigur că nu numai lipsa mijloacelor financiare pentru a întreprinde o operă edilitară mai vastă, dar şi lipsa de siguranţă a regimului revoluţionar trăind sub ameninţarea continuă a comploturilor reacţionare şi a zvonurilor de intervenţii ale armatelor de ocupaţie străine, turceşti şi ţariste, au împiedicat Consiliul Municipal în exercitarea mai laborioasă a funcţiilor sale. De asemenea risipa nejustificată a municipalităţii făcută cu ocazia primirii în Capitală a diferiţilor dregători, trimişi ai Porţii, în urma liniei greşite imprimate de elementele capitularde din guvern, au grevat bugetul şi aşa deficitar al Casei oraşului.

Situaţia politică nefavorabilă şi sărăcia mijloacelor materiale au împiedicat adoptarea unui sistem electoral mai echitabil, cît şi realizarea unor transformări edilitare de prestanţă. O seamă din dezideratele organelor municipale din 1848 vor fi aduse la îndeplinire tocmai în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, odată cu promulgarea noii legi comunale din 1 aprilie 1864 şi crearea Primăriei oraşului Bucureşti la 15 august 1864.

¹ *Ibidem*, vol. V, p. 88—89, 110, 169 etc. Printre cele mai „urgente” şi „utile” cheltuieli ale noului Sfat, erau acelea legate de sărbătorirea Bairamului de către oştirile otomane, la 26 octomvrie (!), angajîndu-se 6 tarale de lăutari care au cîntat timp de 4 zile şi 4 nopţi pentru 1800 lei, la Fuad efendi, Omer paşa, Hanul Grădişteanului, Mitropolie (!), cazarma Malmaison şi cazarma de la Dealul Spirei, unde erau găzduiţi ofiţeri şi ostaşi turci. (*Ibidem*, V, p. 344,753). În total Sfatul a cheltuit cu găzduirea lui Fuad efendi la Bucureşti 12693,15 lei, iar pentru aceia a lui Omer paşa, 5590,05 lei (în total 18283,20 lei). (*Ibidem*, vol. V, p. 753—754), fără a include în socoteli şi banii consumaţi pentru întreţinerea locuinţelor suitelor şi aprovizionării lor. Pentru aceasta mai vezi şi Arh. St. Buc., *Municipiul Bucureşti*, dos. 1594/1848 (*Cheltuielile Sfatului cu Fuad efendi şi Omer paşa*).

